

Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS

GERARD HOGAN

16 päivänä syyskuuta 2021¹

Asia C-251/20

Gtflix Tv

vastaan

DR

(Ennakkoratkaisupyyntö – Cour de cassation (ylin tuomioistuin, Ranska))

Ennakkoratkaisupyyntö – Oikeudellinen yhteistyö yksityisoikeudellisissa asioissa – Asetus N:o 1215/2012 – Oikeushenkilöä halventavien kommenttien julkaiseminen internetissä – Tietojen oikaisemista, sisällön poistamista ja aiheutuneen vahingon korvaamista koskevat vaatimukset – Toimivalta käsitellä vahingonkorvauskanteita – Strategiset häirintätarkoituksessa nostetut kanteet (SLAPP-kanteet)

I Johdanto

1. Aina siitä lähtien, kun tuomioistuinten toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla Brysselissä tehty yleissopimus² tuli voimaan ja korvattiin myöhemmin Bryssel-asetuksen useilla versioilla,³ tällä ”eurooppalaistetun” kansainvälisen yksityisoikeuden koko aineistolla on pyritty edistämään siihen liittyvää ennakoitavuutta ja varmuutta, miten toimivalta siviilioikeudellisissa asioissa jakaantuu yksittäisten jäsenvaltioiden tuomioistuinten kesken. Bryssel-järjestelmällä on myös mahdollisuuksien mukaan pyritty keskittämään mahdollisia oikeuspaikkoja siten, että tiettyä asiaa käsiteltäisiin niin harvassa oikeusjärjestyksessä kuin mahdollista, nimittäin niissä, joilla on läheisin liityntä kanteeseen.

2. Nämä tavoitteet on kuitenkin kyseenalaistettu useissa asioissa, ainakin yhteisöjen tuomioistuimen vuonna 1995 antamasta tuomiosta Shevill⁴ lähtien. Ongelma on suurin, jos kantaja on vaatinut korvausta sopimussuhteen ulkopuolisen vastuun perusteella loukkaavista ja muista samantyyppisistä julkaisuista, kun lainvastaisen teon väitetään aiheuttaneen vahinkoa useissa tuomiopiireissä. Tällaisissa tilanteissa ei vaikuta mahdolliselta tukeutua sääntöön, jossa yhtäältä käsitellään tyydyttävästi näitä varmuutta, ennakoitavuutta ja läheisyyttä koskevia

¹ Alkuperäinen kieli: englanti.

² Tuomioistuinten toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27.9.1968 tehty yleissopimus (EYVL 1972, L 299, s. 32; jäljempänä Brysselin yleissopimus).

³ Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 12.12.2012 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) N:o 1215/2012 (EUVL 2012, L 351, s. 1).

⁴ Tuomio 7.3.1995, Shevill ym. (C-68/93, EU:C:1995:61).

mahdollisesti ristiriitaisia tavoitteita ja toisaalta vältetään se, että mahdollisia oikeuspaikkoja on useita. Tilannetta hankaloittaa entisestään nykyinen tekninen kehitys, jos väitetysti loukkaavat tai muutoin lainvastaiset kommentit on julkaistu internetissä.

3. Tämä muodostaa yleisen oikeudellisen taustan niille monitahoisille toimivaltaan liittyville kysymyksille, jotka tässä asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohdan tulkintaa koskevassa ennakkoratkaisupyyntöä on esitetty.

4. Ennakkoratkaisupyyntö esitettiin riita-asiassa, jossa asianosaisina ovat Gtflix Tv, aikuisviihdettä tuottava yritys, jonka kotipaikka on Tšekissä, ja DR, joka ohjaa, tuottaa ja jakelee pornografisia filmejä ja jonka kotipaikka on Unkarissa, ja jossa on kyse DR:n useilla verkkosivustoilla ja foorumeilla esittämistä, väitetysti loukkaavista kommentista maksettavasta korvauksesta. Ennen tosiseikkojen tai aineellisten oikeudellisten kysymysten tarkastelua on kuitenkin ensin tarpeen esittää asiaa koskevat oikeussäännöt.

II Asiaa koskevat oikeussäännöt

A Kansainvälinen oikeus

5. Teollisoikeuden suojelemista koskeva Pariisin yleissopimus, joka allekirjoitettiin 20.3.1883 ja jota tarkistettiin Tukholmassa 14.7.1967 ja muutettiin 28.9.1979 (Yhdistyneiden kansakuntien sopimuskokoelma, nide 828, nro 11851, s. 305; jäljempänä Pariisin yleissopimus), koskee teollisoikeutta tämän käsitteen laajimmassa merkityksessä, ja sen soveltamisalaan kuuluvat patentit, tavaramerkit, teollismallit, hyödyllisyysmallit, palvelumerkit, toiminimet, maantieteelliset merkinnät sekä vilpillisen kilpailun ehkäiseminen.

6. Pariisin yleissopimuksen 10 bis artiklassa määrätään seuraavaa:

”1. Liittomaat ovat velvolliset takaamaan niille, jotka ovat jonkin liittomaan kansalaisia, tehokkaan suojan vilpillistä kilpailua vastaan.

2. Vilpillisenä kilpailuna on pidettävä jokaista kilpailutekoa, joka on hyvän liiketavan vastainen.

3. Erityisesti on kiellettävä:

1) kaikki teot, jotka ovat omiaan millaisiin keinoin tahansa aiheuttamaan sekaannusta kilpailijan liikelaitoksen, tavaroiden tai teollisen tai kaupallisen toiminnan kanssa;

2) väärät väitteet liiketoiminnassa, jotka ovat omiaan vähentämään luottamusta kilpailijan liikelaitokseen, tavaroihin tai teolliseen tai kaupalliseen toimintaan;

3) ilmoitukset tai väitteet, joiden käyttö liiketoiminnassa on omiaan johtamaan yleisön harhaan tavaroiden laadun, valmistustavan, ominaisuuksien, käyttökelpoisuuden tai paljouden suhteen.”

B Unionin oikeus

1. Asetus N:o 1215/2012

7. Asetuksen N:o 1215/2012 johdanto-osan 13–16 ja 21 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(13) Tämän asetuksen soveltamisalaan kuuluvilla asioilla on oltava liittymä jäsenvaltion alueeseen. Tuomioistuimen toimivaltaa koskevia yhteisiä sääntöjä olisi lähtökohtaisesti sovellettava, kun vastaajalla on kotipaikka jäsenvaltiossa.

(14) Vastaajaan, jolla ei ole kotipaikkaa jäsenvaltiossa, olisi pääsääntöisesti sovellettava sen jäsenvaltion alueella sovellettavia tuomioistuimen toimivaltaa koskevia kansallisia sääntöjä, jossa asia on pantu vireille.

Tiettyjä tuomioistuimen toimivaltaa koskevia tämän asetuksen sääntöjä olisi kuitenkin sovellettava vastaajan kotipaikasta riippumatta, jotta voidaan varmistaa kuluttajien ja työntekijöiden suojele, turvata jäsenvaltioiden tuomioistuinten toimivalta tilanteissa, joissa niillä on yksinomainen toimivalta, ja kunnioittaa osapuolten sopimusvapautta.

(15) Tuomioistuimen toimivaltaa koskevien sääntöjen ennustettavuuden olisi oltava hyvä, ja niiden olisi perustuttava periaatteeseen, jonka mukaan toimivaltainen tuomioistuin määräytyy pääsääntöisesti vastaajan kotipaikan perusteella. Vastaajan kotipaikan tuomioistuimen olisi aina oltava toimivaltainen, lukuun ottamatta joitakin tarkoin rajattuja tapauksia, joissa riita-asian kohteen tai osapuolten sopimusvapauden vuoksi jokin muu liittymäperuste on oikeutettu. Oikeushenkilöiden kotipaikka olisi määriteltävä itsenäisesti yhteisten sääntöjen avoimuuden lisäämiseksi ja toimivaltaristiriitojen välttämiseksi.

(16) Moitteettoman lainkäytön helpottamiseksi tai tuomioistuimen ja riita-asian läheisen liittymän vuoksi olisi oltava vaihtoehtoisia toimivaltaperusteita vastaajan kotipaikan mukaan määräytyvän toimivaltaperusteen lisäksi. Läheisellä liittymällä olisi taattava oikeusvarmuus ja vältettävä mahdollisuus siitä, että vastaaja haastetaan sellaisen jäsenvaltion tuomioistuimeen, johon hän ei kohtuudella ole voinut odottaa joutuvansa. Tämä on tärkeää erityisesti silloin, kun riita-asia koskee sopimukseen perustumattomia velvoitteita, jotka johtuvat yksityisyyden tai henkilöön liittyvien oikeuksien loukkauksesta, esimerkiksi kunnianloukkauksesta.

--

(21) Lainkäytön yhdenmukaisuus edellyttää, että rinnakkaiset oikeudenkäynnit saadaan mahdollisimman vähiin ja että voidaan varmistaa, ettei eri jäsenvaltioissa anneta keskenään ristiriitaisia tuomioita. Olisi säädettävä selkeästä ja tehokkaasta järjestelmästä vireilläolon ja toisiinsa liittyvien kanteiden ratkaisemiseksi sekä vireilletuloajankohdan määrittämisessä esiintyvien kansallisten erojen välttämiseksi. Kyseinen ajankohta olisi tämän asetuksen soveltamista varten määritettävä itsenäisesti.”

8. Toimivaltaa koskevat säännökset sisältyvät mainitun asetuksen II lukuun, johon kuuluvat 4–34 artikla.

9. Asetuksen N:o 1215/2012 II luvun 1 jaksoon, jonka otsikko on ”Yleiset säännökset”, sisältyvän 4 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Kanne sellaista henkilöä vastaan, jolla on kotipaikka jäsenvaltiossa, nostetaan hänen kansalaisuudestaan riippumatta tuon jäsenvaltion tuomioistuimessa, jollei tämän asetuksen säännöksistä muuta johdu.”

10. Saman asetuksen 5 artiklan, joka kuuluu mainittuun 1 jaksoon, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jos henkilön kotipaikka on jäsenvaltiossa, häntä vastaan voidaan nostaa kanne toisen jäsenvaltion tuomioistuimessa ainoastaan tämän luvun 2–7 jakson säännösten nojalla.”

11. Asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohdan sanamuoto on sama kuin tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 (EYVL 2001, L 12, s. 1), joka kumottiin asetuksella N:o 1215/2012, 5 artiklan 3 alakohdan sanamuoto, ja se vastaa Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdan sanamuotoa. Kyseisessä säännöksessä, joka kuuluu asetuksen N:o 1215/2012 II luvun 2 jaksoon, jonka otsikko on ”Erityinen toimivalta”, säädetään seuraavaa:

”Jos henkilön kotipaikka on jäsenvaltiossa, häntä vastaan voidaan nostaa kanne toisessa jäsenvaltiossa

--

2) sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevassa asiassa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä vahinko sattui tai saattaa sattua”.

12. Asetuksen N:o 1215/2012 30 artiklan sanamuoto on seuraava:

”1. Jos eri jäsenvaltioiden tuomioistuimissa vireillä olevat kanteet liittyvät toisiinsa, tuomioistuin, jossa kanne on myöhemmin nostettu, voi keskeyttää asian käsittelyn.

2. Jos ensin nostettu kanne on tuomioistuimessa vireillä alimmassa oikeusasteessa, mikä tahansa muu tuomioistuin voi myös asianosaisen hakemuksesta jättää asian tutkimatta, jos tuomioistuin, jossa kanne on ensin nostettu, on toimivaltainen tutkimaan kyseiset kanteet ja niiden yhdistäminen on tämän tuomioistuimen lain mukaan sallittua.

3. Tätä artiklaa sovellettaessa kanteiden katsotaan liittyvän toisiinsa silloin, kun niiden välillä on niin läheinen liittymä, että niiden käsitteleminen ja ratkaiseminen yhdessä on toivottavaa, jotta kanteiden käsitteleminen eri oikeudenkäynneissä ei johtaisi ristiriitaisiin tuomioihin.”

2. Asetus (EY) N:o 864/2007

13. Sopimukseen perustumattomiin velvoitteisiin sovellettavasta laista 11.7.2007 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 864/2007⁵ (Rooma II) johdanto-osan seitsemännessä perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(7) Tämän asetuksen aineellisen soveltamisalan ja säännösten olisi oltava johdonmukaisia tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22 päivänä joulukuuta 2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 (Bryssel I -asetus)⁶ ja sopimusvelvoitteisiin sovellettavaa lakia koskevien säädösten kanssa.”

14. Kyseisen asetuksen 4 artiklassa, jonka otsikko on ”Yleissääntö”, säädetään seuraavaa:

”1. Jollei tässä asetuksessa toisin säädetä, sopimukseen perustumattomaan velvoitteeseen, joka johtuu vahingonkorvausvastuun perustavasta tapahtumasta, sovelletaan sen maan lakia, jossa vahinko aiheutuu, riippumatta siitä, missä maassa vahingon aiheuttanut tapahtuma sattui, ja siitä, missä maassa tai maissa tuon tapahtuman välilliset seuraukset ilmenevät.

2. Jos vastuulliseksi väitetyllä henkilöllä ja vahingonkärsijällä on molemmilla asuinpaikkansa samassa maassa, kun vahinko aiheutuu, sovelletaan tämän maan lakia.

3. Jos kaikista tapaukseen liittyvistä seikoista ilmenee, että vahingonkorvausvastuun perustava tapahtuma liittyy 1 tai 2 kohdassa tarkoitettua maata selvästi läheisemmin johonkin toiseen maahan, sovelletaan tämän toisen maan lakia. Selvästi läheisempi liittymä toiseen maahan voi perustua erityisesti osapuolten väliseen ennestään olemassa olevaan suhteeseen, kuten sopimukseen, joka liittyy läheisesti kyseiseen vahingonkorvausvastuun perustavaan tapahtumaan.”

15. Saman asetuksen 6 artiklan, jonka otsikko on ”Vilpillinen kilpailu ja vapaata kilpailua rajoittavat toimet”, 1 ja 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Sopimukseen perustumattomaan velvoitteeseen, joka johtuu vilpillisestä kilpailusta, sovelletaan sen maan lakia, jonka kilpailutilanteeseen tai kuluttajien yhteisiin etuihin asia vaikuttaa tai saattaa vaikuttaa.

2. Kun vilpillinen kilpailu vaikuttaa ainoastaan yksittäisen kilpailijan etuihin, sovelletaan 4 artiklaa.”

C Ranskan oikeus

16. Ranskan oikeudessa vilpillisellä kilpailulla tarkoitetaan mitä tahansa toimea, jolla elinkeinovapautta käytetään kohtuuttomasti turvautumalla menettelyihin, jotka ovat sääntöjen ja käytäntöjen vastaisia ja jotka aiheuttavat vahinkoa. Vilpillisen kilpailun tunnustettuihin muotoihin kuuluu panettelu, joka Cour de cassationin (ylin tuomioistuin, Ranska) oikeuskäytännön mukaan

⁵ EUVL 2007, L 199, s. 73.

⁶ EYVL 2001, L 12, s. 1.

koostuu sellaisen tiedon ilmaisemisesta, joka on omiaan saattamaan kilpailijan huonoon valoon.⁷ Tästä siviilioikeudellisesta loukkauksesta – joka on eri asia kuin kunnianloukkaus – säädetään siviilioikeudellista vastuuta koskevissa Ranskan säännöksissä.

III Pääasian tosiseikat ja ennakkoratkaisupyyntö

17. Gtflix Tv on Tšekkiin sijoittautunut yritys, joka tuottaa ja levittää sisältöjä, joita toisinaan kutsutaan kaunistellen aikuisviihdettä sisältäviksi televisio-ohjelmiksi. DR ohjaa, tuottaa ja jakelee pornografisia elokuvia, ja hänen kotipaikkansa on Unkarissa. Hänen elokuviaan markkinoidaan hänen omistamillaan ja Unkarista käsin ylläpidettävillä verkkosivustoilla.

18. Nyt käsiteltävässä asiassa väitetään, että DR esitti toistuvasti Gtflix Tv:tä panettelevia kommentteja useilla verkkosivustoilla ja -foorumeilla. Gtflix Tv esitti DR:lle virallisen kehotuksen poistaa kyseiset kommentit. Kun DR ei tehnyt näin, Gtflix Tv vaati Tribunal de grande instance de Lyonin (alioikeus, Lyon, Ranska) presidenttiä määräämään DR:ään kohdistuvia turvaamistoimia. Kyseisessä menettelyssä Gtflix Tv vaati, että DR määrätään

- sakon uhalla lopettamaan kaikki Gtflix Tv:hen ja sen verkkosivustoon kohdistuva panettelu ja julkaisemaan oikeudellinen tiedote ranskaksi ja englanniksi kaikilla kyseisillä foorumeilla
- antamaan Gtflix Tv:n julkaista kommentti DR:n hallinnoimilla foorumeilla
- maksamaan Gtflix Tv:lle yhden euron symbolisen korvauksen taloudellisista menetyksistään ja saman summan aineettomista vahingoista.

19. Vastapuoli reagoi tähän kiistämällä ranskalaisen tuomioistuimen toimivallan. Tribunal de grande instance de Lyon yhtyi vastapuolen tältä osin esittämiin väitteisiin.

20. Gtflix Tv valitti viimeksi mainitusta tuomioistuinratkaisusta Cour d'appel de Lyoniin (ylioikeus, Lyon, Ranska), jossa se vaati nyt Ranskassa aiheutuneista kaupallisista ja aineettomista vahingoista 10 000 euron korvausta. Myös Cour d'appel de Lyon katsoi 24.7.2018 antamassaan ratkaisussa, ettei ranskalainen tuomioistuin ollut asiassa toimivaltainen.

21. Tämän jälkeen valittaja valitti viimeksi mainitusta ratkaisusta Cour de cassationiin. Cour de cassationissa Gtflix Tv valittaa Cour d'appel de Lyonin 24.7.2018 antamasta ratkaisusta, jonka mukaan toimivaltaisia eivät ole ranskalaiset vaan tšekkiläiset tuomioistuimet, koska Gtflix Tv:n mukaan jäsenvaltion tuomioistuimet ovat toimivaltaisia käsittelemään asioita, joissa on kyse vahingoista, joita verkkosisällöt ovat aiheuttaneet kyseisen jäsenvaltion alueella tultuaan saataville siellä. Katsomalla, etteivät ranskalaiset tuomioistuimet ole toimivaltaisia sillä perusteella, ettei riitä, että panettelevina pidetyt ja internetissä julkaistut kommentit ovat saatavilla asiaa käsittelevän tuomioistuimen tuomiopiirissä, sillä näiden sisältöjen on myös oltava jollain tavalla kiinnostavia kyseisessä jäsenvaltiossa asuvan kannalta, Cour d'appel de Lyon rikkoi Gtflix Tv:n mukaan asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohtaa.

22. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin vaikuttaa katsovan, että Cour d'appel de Lyonin ratkaisu on oikeudellisesti virheellinen mutta että on joka tapauksessa perusteltua katsoa, etteivät ranskalaiset tuomioistuimet ole toimivaltaisia käsittelemään kommenttien oikaisemista tai

⁷ Cass. com., 24.9.2013, nro 12-19.790. Ks. myös cass. com., 18.10.2016, nro 15-10.384; cass. com., 15.1.2020, nro 17-27.778 ja cass. com., 4.3.2020, nro 18-15.651.

poistamista koskevaa vaatimusta. Unionin tuomioistuimen 17.10.2017 annetusta tuomiosta Bolagsupplysningen ja Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766) seuraa, ettei vaatimusta tietojen oikaisemisesta tai poistamisesta voida saattaa jäsenvaltion tuomioistuinten käsiteltäväksi pelkästään siksi, että tiedot ovat saatavilla kyseisestä jäsenvaltiosta käsin. Nämä perustelut sisältyivät tietyksi kunnianloukkausmenettelyn yhteydessä annettuun tuomioon. Siltä osin kuin tuomio kuitenkin perustui kyseessä olleiden tietojen ulottuvuuteen kaikkialle, näitä perusteluja voitaisiin soveltaa analogisesti vaatimuksiin poistaa tai oikaista väitteitä, jotka todennäköisesti merkitsevät (väitettyä) panettelua.

23. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kuitenkin pohtii, voiko kantaja nostaa tällaisiin vilpillistä kilpailua koskeviin tekoihin liittyvien korvausvaatimusten osalta kanteen kunkin sellaisen jäsenvaltion tuomioistuimissa, jonka alueella verkossa julkaistu sisältö on tai oli saatavilla, samalla kun se vaatii tietojen oikaisemista, sisällön poistamista ja korvausta aineettomista ja taloudellisista vahingoista, vai onko sen esitettävä tämä korvausvaatimus tuomioistuimessa, joka on toimivaltainen määräämään tiedot oikaistaviksi ja panettelevat kommentit poistettaviksi.

24. Tässä tilanteessa Cour de cassation päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko asetuksen (EU) N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohdan säännöksiä tulkittava siten, että henkilö, joka katsoo, että hänen oikeuksiaan on loukattu levittämällä halventavia kirjoituksia internetissä, ja vaatii sekä tietojen oikaisua ja sisältöjen poistamista että niistä johtuvien henkisen kärsimyksen ja taloudellisten vahinkojen korvaamista, voi vaatia jokaisen sellaisen jäsenvaltion tuomioistuimissa, jonka alueella internetissä julkaistu sisältö on tai on ollut saatavilla, korvausta vahingosta, joka on aiheutunut kyseisen jäsenvaltion alueella, tuomion eDate Advertising [unionin tuomioistuimen tuomio 25.10.2011, C-509/09 ja C-161/10, EU:C:2011:685 (51 ja 52 kohta)] mukaisesti, vai siten, että tällaisen henkilön on tuomion Bolagsupplysningen ja Ilsjan [unionin tuomioistuimen tuomio 17.10.2017, C-194/16, EU:C:2017:766 (48 kohta)] mukaisesti esitettävä kyseinen korvausvaatimus tuomioistuimessa, joka on toimivaltainen määräämään tiedot oikaistaviksi ja halventavat kommentit poistettaviksi?”

IV Asian tarkastelu

25. Aluksi on korostettava, että pelkästään sillä seikalla, että yhdessä ainoassa oikeussuojakeinossa esitetään useantyyppisiä vaatimuksia, ei vaikuta kuhunkin näistä vaatimuksista sovellettaviin toimivaltasääntöihin, koska esitetyt vaatimukset voidaan tarvittaessa jakaa.⁸ Lisäksi pääasian menettelyssä on tähdennettävä, että vaikka valittaja esitti useita erityyppisiä vaatimuksia, ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen kysymyksessä viitataan ainoastaan sen määrittämiseen, minkä tuomioistuinten olisi katsottava olevan toimivaltaisia käsittelevään panettelun perusteella nostettua vahingonkorvauskannetta.

26. Tältä osin on muistutettava, että asetuksen N:o 1215/2012 4 artiklasta, jossa annetaan toimivalta ratkaista riita-asian asiakysymys sen jäsenvaltion tuomioistuimille, jossa vastaajalla on kotipaikka, poiketen saman asetuksen 7 artiklan 2 alakohdassa säädetään, että jos henkilön

⁸ Ks. esimerkkinä EU:ta koskevasta menettelystä määräys 12.6.2012, Strack v. komissio (T-65/12 P, EU:T:2012:285).

kotipaikka on jäsenvaltiossa, häntä vastaan voidaan nostaa kanne toisessa jäsenvaltiossa sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevassa asiassa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä vahinko sattui tai saattaa sattua.⁹

27. Siltä osin kuin asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohdassa toistetaan asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohdan sanamuoto ja tavoitteet samoin kuin – jo ennen sitä – Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdan sanamuoto ja tavoitteet, unionin tuomioistuimen näistä kahdesta oikeussäännöstä esittämän tulkinnan on katsottava pätevän yhtä lailla 7 artiklan 2 alakohtaan.¹⁰

28. Unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdassa määrätty ja asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohdassa säädetty toimivaltasääntö perustuu riita-asian ja sen paikkakunnan tuomioistuinten, missä vahinko sattui tai saattaa sattua, välisen erityisen läheisen liittymän olemassaoloon, minkä vuoksi on perusteltua antaa toimivalta näille tuomioistuimille hyvään lainkäyttöön ja prosessin asianmukaiseen järjestämiseen liittyvien syiden perusteella.¹¹ On nimittäin niin, että sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevissa asioissa sen paikkakunnan tuomioistuimella, missä vahinko sattui tai saattaa sattua, on yleensä parhaat mahdollisuudet ratkaista asia muun muassa riidan läheisyyden ja asian selvittämisen vaivattomuuden vuoksi.¹²

29. Siltä osin kuin kyseisellä säännöksellä kuitenkin poiketaan nykyisin asetuksen N:o 1215/2012 4 artiklassa vahvistetusta perusperiaatteesta, jonka mukaan toimivaltaisista ovat vastaajan kotipaikan tuomioistuimet, 7 artiklan 2 alakohta on tulkittava suppeasti, eikä sen voida tulkita koskevan muita kuin kyseisessä asetuksessa nimenomaisesti tarkoitettuja tilanteita.¹³

30. Unionin tuomioistuimen yhtä johdonmukaisen linjan mukaisesti käsitteen ”paikkakunta, missä vahinko sattui tai saattaa sattua”¹⁴ on kuitenkin ymmärrettävä tarkoittavan kahta eri paikkaa, nimittäin sekä vahingon ilmenemisaikkaa että siihen johtaneen tapahtuman paikkaa (josta käytetään myös nimitystä syy-yhteydessä olevan tapahtuman paikka), jotka kumpikin todennäköisesti, olosuhteista riippuen, antavat erityisen hyödyllistä tietoa näytön ja menettelyn

⁹ Kantajat suosivat tätä vaihtoehtoa siltä osin kuin he saattavat perustellusti tai perusteettomasti pelätä, että vastaajan kotipaikan jäsenvaltion tuomioistuimilla on protektionistisia ennakoasenteita, tai haluavat välttää menettelyn toteuttamiseen etänä liittyvät mahdolliset lisäkustannukset.

¹⁰ Ks. vastaavasti tuomio 25.10.2011, eDate Advertising ym. (C-509/09 ja C-161/10, EU:C:2011:685, 39 kohta); tuomio 25.10.2012, Folien Fischer ja Fofitec (C-133/11, EU:C:2012:664, 31 ja 32 kohta); tuomio 13.3.2014, Brogsitter (C-548/12, EU:C:2014:148, 19 kohta) ja tuomio 9.7.2020, Verein für Konsumenteninformation (C-343/19, EU:C:2020:534, 22 kohta).

¹¹ Ks. vastaavasti tuomio 1.10.2002, Henkel (C-167/00, EU:C:2002:555, 46 kohta); tuomio 16.5.2013, Melzer (C-228/11, EU:C:2013:305, 26 kohta); tuomio 3.4.2014, Hi Hotel HCF (C-387/12, EU:C:2014:215, 28 kohta); tuomio 21.5.2015, CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335, 39 kohta) ja tuomio 17.6.2021, Mittelbayerischer Verlag (C-800/19, EU:C:2021:489, 27 kohta).

¹² Ks. vastaavasti tuomio 16.5.2013, Melzer (C-228/11, EU:C:2013:305, 27 kohta).

¹³ Ks. vastaavasti tuomio 27.9.1988, Kalfelis (189/87, EU:C:1988:459, 19 kohta) tai tuomio 15.1.2004, Blijdenstein (C-433/01, EU:C:2004:21, 25 kohta); tuomio 16.5.2013, Melzer (C-228/11, EU:C:2013:305, 24 kohta) ja tuomio 12.9.2018, Löber (C-304/17, EU:C:2018:701, 17 ja 18 kohta). Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä kuitenkin todetaan, että erityistä toimivaltaa koskevien säännösten suppean tulkinnan tarpeellisuus tarkoittaa ainoastaan sitä, ettei 7 artiklaan sisältyviä sääntöjä pitäisi tulkita laajemmin kuin niiden tarkoitus edellyttää. Ks. vastaavasti tuomio 16.11.2016, Schmidt (C-417/15, EU:C:2016:881, 28 kohta) tai tuomio 25.3.2021, Obala i lučice (C-307/19, EU:C:2021:236, 76 kohta).

¹⁴ Syy-yhteydessä oleva tapahtuma määritellään vahingon aiheuttaneeksi teoksi. Ks. vastaavasti tuomio 16.7.2009, Zuid-Chemie (C-189/08, EU:C:2009:475, 27 kohta).

järjestämisen osalta.¹⁵ Näin ollen silloin, jos näiden liittymäperusteiden perusteella kyseessä ovat eri paikat, vastaajaa vastaan voidaan kantajan valinnan mukaan nostaa kanne näistä paikkakunnista kumman vain tuomioistuimessa.¹⁶

31. Nyt käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisukysymys koskee yksinomaan sen paikkakunnan määrittämistä, missä vahinko sattui.

32. Tältä osin unionin tuomioistuin on täsmentänyt, että tämä liittymä on paikka, jossa teko aiheuttaa vahinkoa, toisin sanoen se, jossa virheellisen tuotteen aiheuttama vahinko konkreettisesti ilmenee.¹⁷ Tämä paikka voi kuitenkin vaihdella sen mukaan, millaista oikeutta väitetään loukatun.¹⁸

33. Unionin tuomioistuin on esimerkiksi katsonut, että tapauksessa, jossa oli kyse sellaisten todistusten arvoon vaikuttaneesta petoksesta, jotka arvo-osuusmuotoisina on talletettava tietyille pankkitilille, josta käytetään nimitystä ”arvo-osuustili”, tuomioistuimet, jotka ovat toimivaltaisia sen perusteella, missä vahinko ilmeni, ovat kantajan kotipaikan tuomioistuimia, kun kyseinen pankkitili on näiden tuomioistuinten tuomiopiiriin sijoittautuneessa pankissa.¹⁹ Unionin tuomioistuin kuitenkin katsoi, ettei tätä ratkaisua voida soveltaa silloin, kun vedotaan varallisuusvahinkoon, joka on seurausta maailmanlaajuisesti helposti saatavilla olevien mutta virheellisten, puutteellisten tai harhaanjohtavien tietojen perusteella tehdyistä sijoituspäätöksistä, jos kyseiset rahoitusvälineet liikkeeseen laskenut yhtiö ei ollut lakisääteisen tiedonantovelvollisuuden alainen jäsenvaltiossa, johon pankki tai sijoitusyhtiö, jossa arvo-osuustili on, on sijoittautunut.²⁰

34. Tuomiossa Shevill ym., jossa oli kyse useissa jäsenvaltioissa jaetulla lehtiartikkelilla väitetystä aiheutuneesta aineettomasta vahingosta, todettiin, että vahingonkärsijä voi saattaa vahingonkorvausvaatimuksensa kustantajaa vastaan joko sen valtion tuomioistuimen tutkittavaksi, missä loukkaavan julkaisun kustantaja sijaitsee; tämä tuomioistuin on toimivaltainen kaiken kunnianloukkauksesta aiheutuneen vahingon osalta; tai sen valtion tuomioistuimen tutkittavaksi, missä julkaisua on jaettu ja missä vahingonkärsijä väittää maineensa kärsineen vahinkoa; tämä tuomioistuin on toimivaltainen tutkimaan ainoastaan oman

¹⁵ Ks. vastaavasti tuomio 9.7.2020, Verein für Konsumenteninformation (C-343/19, EU:C:2020:534, 23 ja 38 kohta) tai tuomio 17.6.2021, Mittelbayerischer Verlag (C-800/19, EU:C:2021:489, 29 kohta). Kuten jäljempänä selitän, tämän perusteella unionin tuomioistuin on tunnustanut sen paikkakunnan, jossa vahingonkärsijän intressien keskus sijaitsee, tuomioistuinten toimivallan, vaikka tällaista perustetta ei sisälly asetukseen N:o 1215/2012.

¹⁶ Ks. vastaavasti tuomio 16.1.2014, Kainz (C-45/13, EU:C:2014:7, 23 kohta) ja tuomio 29.7.2019, Tibor-Trans (C-451/18, EU:C:2019:635, 25 kohta).

¹⁷ Ks. vastaavasti tuomio 16.7.2009, Zuid-Chemie (C-189/08, EU:C:2009:475, 27 kohta).

¹⁸ Ks. vastaavasti tuomio 3.10.2013, Pinckney (C-170/12, EU:C:2013:635, 32 kohta) ja tuomio 22.1.2015, Hejduk (C-441/13, EU:C:2015:28, 29 kohta).

¹⁹ Ks. tuomio 28.1.2015, Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37, 55 kohta). Kyseisessä tuomiossa unionin tuomioistuin viittaa pankkitilin käsitteeseen sitä tarkemmin selventämättä. On kuitenkin muistutettava, että pankkitilin käsite on geneerinen. Koska kyseisessä asiassa unionin tuomioistuin käyttää tätä käsitettä yksikössä, voidaan päätellä, että sen tarkoituksena oli viitata tietyn tyyppiseen pankkitiliin. Kun otetaan huomioon kyseisten rahoitustuotteiden erityisluonne, vaikuttaa siltä, että tämä nimenomainen tili on implisiittisesti, mutta väistämättä, arvo-osuustili, jolle todistukset talletettiin, koska todistusten arvon aleneminen toteutui ja siten kantajalle aiheutunut vahinko ilmeni kyseisellä tilillä.

²⁰ Tuomio 12.5.2021, Vereniging van Effectenbezitters (C-709/19, EU:C:2021:377, 37 kohta).

valtionsa alueella aiheutetut vahingot.²¹ Tätä viimeistä toimivaltasääntöä on toisinaan kuvattu – etenkin sen arvostelijoiden toimesta – siten, että siinä vahvistetaan toimivallan jaon periaate, jota voidaan käytännön syistä nimittää toimivaltaa koskevaksi ”mosaiikkiperiaatteeksi”.²²

35. Myöhemmin tuomiossa eDate unionin tuomioistuimen tarkasteltavana oli kysymys ylikansallisesta kunniaa loukkaavasta verkkosisällöstä. Tältä osin se totesi, että tietojen julkistaminen internetsivulla eroaa painotuotteen kaltaisten tiedotusvälineiden maantieteellisesti rajatusta levittämisestä yhtäältä siinä, että verkkosisältöä voidaan katsella kaikkialla, ja toisaalta siinä, että on vaikea selvittää varmasti ja luotettavasti, missä määrin tiedot ovat levinneet juuri tietyssä jäsenvaltiossa, ja siten arvioida yksinomaan kyseisessä jäsenvaltiossa sattunutta vahinkoa.²³ Unionin tuomioistuin katsoikin, että kun riidanalaista sisältöä tarjoava internetsivusto ei ole ryhtynyt mihinkään rajoitustoimiin, sen paikan tuomioistuimella, missä väitetyn vahingon kärsineen henkilön intressien keskus sijaitsee, olisi oltava toimivalta määrittää korvausvaatimuksen perusteltavuus koko aiheutuneen vahingon osalta sillä perusteella, että tämä oli paikka, jossa internetissä julkaistujen tietojen vaikutuksia tietyn henkilön henkilöllisiin oikeushyviin voidaan arvioida parhaiten.²⁴ Unionin tuomioistuimen mukaan paikka, missä henkilön intressien keskus sijaitsee, on yleensä – muttei välttämättä – sama kuin hänen vakinainen asuinpaikkansa. Henkilön intressien keskus voi kuitenkin olla myös sellaisessa jäsenvaltiossa, missä hän ei asu vakinaisesti, jos erityisen läheinen liittymä kyseiseen valtioon on osoitettavissa muiden seikkojen, kuten esimerkiksi ammattitoiminnan harjoittamisen, perusteella.²⁵

²¹ Tuomio 7.3.1995, Shevill ym. (C-68/93, EU:C:1995:61, 33 kohta). Syy-yhteydessä olevan tapahtuman paikan määrittämisen osalta mainitussa tuomiossa todettiin, että useiden sopimusvaltioiden alueella jaetulla lehtiartikkelilla aiheutetun kunnianloukkauksen ollessa kyseessä syy-yhteydessä olevan tapahtuman paikkakunta voi olla ainoastaan riidanalaisen julkaisun kustantajan toimipaikka, koska vahinko on sieltä peräisin, ja kunnianloukkaus on ilmaistu ja levitetty sieltä. *Ibid.*, 24 kohta.

²² Laazouzi, M., ”L’extension du for européen aux personnes morales victimes d’atteintes aux droits de la personnalité sur Internet”, *JCP G*, nro 49, 4.12.2017, s. 2225.

²³ Tuomio 25.10.2011, eDate Advertising ym. (C-509/09 ja C-161/10, EU:C:2011:685, 45 ja 46 kohta).

²⁴ Tuomio 25.10.2011, eDate Advertising ym. (C-509/09 ja C-161/10, EU:C:2011:685, 48 kohta). Unionin tuomioistuin oikeutti tämän ratkaisun sillä, että ”vahingonkärsijän intressien keskuksen” kriteeri tarkoittaa lähtökohtaisesti paikkaa, jossa internetsivustolla julkaistun sisällön aiheuttama vahinko merkittävimmin ilmenee. Tuomio 17.10.2017, Bolagsupplysningen ja Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766, 33 kohta). Tämä ratkaisu on vahvistettu äskettäin 17.6.2021 annetussa tuomiossa Mittelbayerischer Verlag (C-800/19, EU:C:2021:489, 31 kohta). Unionin tuomioistuin katsoi, että ilmaisulla ”paikkakunnan – –, missä vahingon aiheuttanut teko sattui” ei tarkoiteta kantajan kotipaikkaa, missä ”on hänen omaisuutensa keskuspaikka”, vain siitä syystä, että hän on kärsinyt siellä taloudellisen vahingon seurauksena omaisuuserien menettämistä toisessa sopimusvaltiossa. Ks. vastaavasti tuomio 10.6.2004, Kronhofer (C-168/02, EU:C:2004:364, 21 kohta) ja tuomio 16.6.2016, Universal Music International Holding (C-12/15, EU:C:2016:449, 35 kohta). Tämä oikeuskäytäntölinja vaikuttaa pohjimmiltaan perustuvan siihen ajatukseen, että paikkakuntaa, missä vahinko sattui, ei voida ratkaista oletettaman perusteella: niinpä ”tällainen toimivallan antaminen on sitä vastoin perusteltua siltä osin kuin kausaaliyhteydessä oleva tapahtuma todellakin sattuu tai vahinko ilmenee kantajan kotipaikassa”. Tuomio 12.9.2018, Löber (C-304/17, EU:C:2018:701, 25 kohta; kursivointi tässä) ja vastaavasti tuomio 12.5.2021, Vereniging van Effectenbezitters (C-709/19, EU:C:2021:377, 29 kohta). On kuitenkin korostettava, että yhtäältä kunnianloukkaustapauksissa kantajalle aiheutuu paitsi taloudellista vahinkoa myös ja ennen kaikkea aineetonta vahinkoa. Toisaalta tuomiossa Bolagsupplysningen ja Ilsjan unionin tuomioistuin ei tehnyt intressien keskuksista liittymää, jota sovellettaisiin kaikissa tapauksissa. Tullessaan siihen tulokseen, että ”vahingonkärsijän intressien keskuksen” kriteeri tarkoittaa lähtökohtaisesti paikkaa, jossa internetsivustolla julkaistun sisällön aiheuttama asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohdassa tarkoitettu vahinko merkittävimmin ilmenee”, unionin tuomioistuin nimittäin tukeutui siihen olettamaan, että persoonallisuus oikeuden väitetty loukkaus ”tuntuu yleensä voimakkaimmin kyseisen henkilön intressien keskuksessa”. Kursivointi tässä. Voidaan siten päätellä, ettei unionin tuomioistuin sulkenut pois sitä, että tietyissä olosuhteissa paikkakunta, missä vahinko ilmeni, ei tosiasiallisesti olisi kyseisen henkilön intressien keskus.

²⁵ Ks. vastaavasti tuomio 25.10.2011, eDate Advertising ym. (C-509/09 ja C-161/10, EU:C:2011:685, 49 kohta). Siltä osin kuin tämän liittymän oikeutuksena on tuomion Bolagsupplysningen ja Ilsjan 42 kohdan mukaan se, että etenkin internetissä julkaistun sisällön osalta tällainen loukkaus tuntuu yleensä voimakkaimmin kyseisen henkilön intressien keskuksessa, kun otetaan huomioon hänen maineensa kyseisellä paikkakunnalla, intressien keskuksen käsitteellä on ymmärrettävä tarkoitettavan täsmällisemmin paikkaa, jossa kyseinen henkilö saa merkittävimmät taloudelliset, poliittiset, yhteiskunnalliset tai jopa pelkästään ihmissuhteisiin liittyvät hyödyt maineestaan.

36. Tämän liittymän lisäksi unionin tuomioistuin totesi tuomion eDate 51 kohdassa, että kanne oli myös edelleen mahdollista nostaa jokaisen sellaisen jäsenvaltion tuomioistuimissa, jonka alueella internetissä julkaistuun tietoon voidaan tai on voitu tutustua. Kyseisillä tuomioistuimilla on toimivalta ratkaista vain asiaa käsittelevän tuomioistuimen jäsenvaltion alueella aiheutettua vahinkoa koskevat asiat.²⁶

37. Siten kyseisestä tuomiosta seuraa, että henkilöllä, joka pitää itseään persoonallisuus oikeuksien loukkauksen vahingonkärsijänä internetissä tapahtuneen kunnianloukkauksen seurauksena, on oikeus nostaa kanne kolmessa oikeuspaikassa, joissa kyseisillä kansallisilla tuomioistuimilla on toimivalta koko vahingon osalta, nimittäin vastaajan kotipaikassa, syy-yhteydessä olevan tapahtuman paikassa – joka on paikka, jossa päätös kyseisen viestin levittämisestä tehtiin joko eksplisiittisesti tai hiljaisesti²⁷ –, ja paikassa, jossa on kantajan intressien keskus. Kyseisellä henkilöllä on myös mahdollisuus nostaa kanne useissa muissa oikeuspaikoissa, nimittäin niissä eri jäsenvaltioissa, joissa asianomainen julkaisu on tai on ollut *saatavilla* mutta joissa asianomaisilla kansallisilla tuomioistuimilla on toimivaltaa ainoastaan kyseisen jäsenvaltion alueella aiheutuneen vahingon osalta.

38. Kolmessa myöhemmässä tuomiossa toistettiin mahdollisuus nostaa kanne kunkin sellaisen jäsenvaltion tuomioistuimissa, jonka alueella internetissä oleva sisältö on tai on ollut saatavilla, ja sitä sovellettiin internetissä tapahtuneisiin tekijänoikeuden loukkauksiin sillä perusteella, että nämä tuomioistuimet kykenevät parhaiten yhtäältä arvioimaan, onko kyseistä oikeutta todellakin loukattu, ja toisaalta määrittämään, minkälaista vahinkoa on aiheutettu: tuomioissa Pinckney²⁸, Hejduk²⁹ ja Hi Hotel HCF³⁰. Etenkin tuomiossa Hejduk unionin tuomioistuin vahvisti tämän arvioinnin, vaikka se ei yhtynytään julkisasiamies Cruz Villalónin näkemykseen, jonka mukaan tällainen periaate aiheuttaisi oikeudellista epävarmuutta oikeudenkäynnin molemmille asianosaisille.³¹ Kussakin näistä tuomioista unionin tuomioistuin perusteli kantaansa sillä, että tekijänoikeuksien suojaan sovelletaan tavallisesti alueperiaatetta; tosiasiaa nimittäin jäsenvaltioiden oikeudessa säädetään seuraamuksia ainoastaan niiden alueella tapahtuneista tekijänoikeuden loukkauksista.³²

39. Asiassa Bolagsupplysningen ja Ilsjan unionin tuomioistuinta pyydettiin ensimmäisessä ennakkoratkaisukysymyksessä ratkaisemaan, voidaanko tuomiossa eDate tehtyä tarkastelua soveltaa oikeushenkilöön, joka vaatii, että internetsivustolla julkaistut väitetyt virheelliset tiedot oikaistaan, niihin liittyvät tällä sivustolla olevan keskustelufoorumin kommentit poistetaan ja väitetyt aiheutunut vahinko korvataan.

²⁶ Tuomio 25.10.2011, eDate Advertising ym. (C-509/09 ja C-161/10, EU:C:2011:685, 51 kohta). Syy-yhteydessä olevan tapahtuman paikan määrittämisestä silloin, kun kyseessä on internetissä tapahtunut oikeudenloukkaus, unionin tuomioistuin on todennut, että se ei ole paikka, missä viesti syötettiin verkkoon, vaan paikka, missä päätös sen levittämisestä tehtiin (eksplisiittisesti tai hiljaisesti) ja minkä oletetaan olevan sen yhtiön kotipaikka, joka ylläpitää verkkosivua, tai sen omistajan asuinpaikka. Ks. tekijänoikeuden loukkauksesta internetissä tuomio 22.1.2015, Hejduk (C-441/13, EU:C:2015:28, 25 kohta) ja tavaramerkkiä loukkaavista mainoksista tuomio 19.4.2012, Wintersteiger (C-523/10, EU:C:2012:220, 38 kohta). Viallisten tuotteiden tapauksessa unionin tuomioistuin kuitenkin katsoo, että paikkakunta, jossa syy-yhteydessä oleva tapahtuma on sattunut, ei ole tuotteen markkinoille saattamisen paikkakunta vaan lähtökohtaisesti paikkakunta, jossa kyseinen tuote on valmistettu. Ks. tuomio 16.1.2014, Kainz (C-45/13, EU:C:2014:7, 26 kohta).

²⁷ Tätä kriteeriä, joka perustuu pohjimmiltaan levittämistoimen käsitettä koskevaan objektiiviseen käsitteeseen, saattaisi olla syytä kehittää, jotta voidaan ottaa huomioon unionin tuomioistuimen kehittämä subjektiivisempi lähestymistapa, joka koskee tekijänoikeuden alaan kuuluvaa yleisölle välittämisen käsitettä, sellaisena kuin se on kehitetty 8.9.2016 annetussa tuomiossa GS Media (C-160/15, EU:C:2016:644, 35 ja 48–55 kohta) ja 22.6.2021 annetussa tuomiossa YouTube ja Cyando (C-682/18 ja C-683/18, EU:C:2021:503, 68 ja 81–89 kohta).

²⁸ Tuomio 3.10.2013, Pinckney (C-170/12, EU:C:2013:635, 36 ja 45 kohta).

²⁹ Tuomio 22.1.2015, Hejduk (C-441/13, EU:C:2015:28, 22 ja 36 kohta).

³⁰ Tuomio 3.4.2014, Hi Hotel HCF (C-387/12, EU:C:2014:215, 39 kohta).

³¹ Julkisasiamies Cruz Villalónin ratkaisuehdotus Hejduk (C-441/13, EU:C:2014:2212, 43 kohta).

³² Ks. julkisasiamies Cruz Villalónin ratkaisuehdotus Hejduk (C-441/13, EU:C:2014:2212, 36 ja 39 kohta).

40. Unionin tuomioistuin katsoi oikaisemista ja poistamista koskevista vaatimuksista, että toimivaltaa käsitellä vahingonkorvausvaatimus kokonaisuudessaan koskeva sääntö, joka vahvistettiin tuomiossa eDate ja jonka mukaan toimivaltaisista ovat sen jäsenvaltion tuomioistuimet, jossa on vahingonkärsijän intressien keskus, sovelletaan myös oikeushenkilöihin riippumatta siitä, onko kyseinen sisältö luonteeltaan sellaista, että siitä voi aiheutua aineellista tai aineetonta vahinkoa.³³ Unionin tuomioistuimen mukaan tässä tilanteessa yrityksen intressien keskuksen on oltava se paikka, jossa sen kaupallinen maine on vakiintunein, ja se täytyy siis määrittää sen paikan perusteella, jossa oikeushenkilö harjoittaa olennaista osaa taloudellisesta toiminnastaan. Vaikka oikeushenkilön intressien keskus voi olla sama kuin sen sääntömääräinen kotipaikka, kun se harjoittaa koko toimintaansa tai olennaista osaa siitä jäsenvaltiossa, jossa sen kotipaikka on, ja sillä on tämän vuoksi siellä suurempi maine kuin muissa jäsenvaltioissa, mainitun kotipaikan sijainti ei kuitenkaan sellaisenaan ole ratkaiseva kriteeri tällaisessa analyysissä.³⁴

41. Toiseen ennakkoratkaisukysymykseen, joka koski sitä, mitkä tuomioistuimet ovat toimivaltaisia ratkaisemaan internetissä julkaistun sisällön oikaisemista tai poistamista koskevan vaatimuksen, unionin tuomioistuin vastasi, ettei tällaista vaatimusta voida esittää jokaisen jäsenvaltion tuomioistuimissa, koska kun otetaan huomioon ”internetsivustolla julkaistujen tietojen ja sisältöjen ulottuvuus kaikkialle ja se seikka, että niitä voidaan lähtökohtaisesti levittää maailmanlaajuisesti – –, vaatimus oikaista tiedot ja poistaa sisällöt on *yhtenäinen ja jakamaton*”.³⁵ Unionin tuomioistuimen mukaan tällainen vaatimus voidaan esittää vain tuomioistuimessa, joka on toimivaltainen käsittelemään vahingonkorvausvaatimuksen kokonaisuudessaan.

42. Tässä yhteydessä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii, että kun otetaan huomioon syyt, jotka unionin tuomioistuin on esittänyt oikeuttaakseen tiettyjen tuomioistuinten yksinomaisen toimivallan riidanalaisen sisällön *poistamisen tai oikaisemisen* osalta, olisiko tarkoituksenmukaista myös tunnustaa näiden samojen tuomioistuinten yksinomainen toimivalta *korvauksen* osalta. Tästä herää epäsuorasti kysymys, oliko unionin tuomioistuimen tarkoituksena 17.10.2017 antamassaan tuomiossa Bolagsupplysningen ja Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766) lisäksi tehdä oikeuskäytännössään *täydellinen suunnanmuutos* ja siten luopua mosaiikkiperiaatteesta myös vahingonkorvausvaatimusten osalta eikä pelkästään *tehdä eroa* aiempaan oikeuskäytäntöön tällä tavalla.³⁶

43. Aluksi haluan selventää, ettei asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohdan sanamuoto nähdäkseni ole esteenä mosaiikkiperiaatteesta luopumiselle eikä myöskään edellytä sen säilyttämistä. Kuten edellä selitettiin, kyseisessä säännöksessä nimittäin pelkästään vahvistetaan periaate, jonka mukaan toimivaltaisista ovat sen paikkakunnan tuomioistuimet, missä vahinko sattui, täsmentämättä sitä sen tarkemmin.

³³ Tuomio 17.10.2017, Bolagsupplysningen ja Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766, 36 ja 38 kohta). Kuten unionin tuomioistuin toteaa kyseisen tuomion 37 kohdassa: ”vaikka vahingon aineellisella tai aineettomalla luonteella voikin olla sovellettavan oikeuden perusteella vaikutusta väitetyin vahingon korvattavuuteen, se ei vaikuta intressien keskuksen määrittämiseen paikkana, jossa tuomioistuin voi parhaiten arvioida internetissä julkaisemisen todellista vaikutusta ja mahdollisesti vahingollista luonnetta”.

³⁴ Tuomio 17.10.2017, Bolagsupplysningen ja Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766, 41 kohta).

³⁵ Tuomio 17.10.2017, Bolagsupplysningen ja Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766, 48 kohta). Kursivointi tässä.

³⁶ Vaikka nyt käsiteltävä asia ei koskekaan tätä kysymystä, kysymys mosaiikkiperiaatteen soveltamisesta tulee esille myös sellaisten kanteiden yhteydessä, joissa ei vaadita sisällön poistamista tai oikaisua vaan sen saatavuuden estämistä. Oikeuttaakseen sisällön poistamista tai oikaisemista koskevista kanteista antamansa ratkaisun unionin tuomioistuin otti lähtökohdaksi sisällön oikaisemista tai poistamista koskevien vaatimusten yhtenäisen ja jakamattoman luonteen, mikä ei päde estämisvaatimuksiin, koska esto voidaan geopaikantaa. Ks. tuomio 15.9.2016, Mc Fadden (C-484/14, EU:C:2016:689, 95 kohta) ja tuomio 24.9.2019, Google (Hakutulosten luettelosta poistamisen alueellinen ulottuvuus) (C-507/17, EU:C:2019:772, 73 kohta).

44. Toiseksi tuomiosta Bolagsupplysningen ja Ilsjan on mielestäni vaikea tehdä mitään mosaiikkiperiaatetta koskevaa päätelmää. Vaikka julkisasiamies Bobek oli nimenomaisesti kehottanut unionin tuomioistuinta tarkastelemaan oikeuskäytäntöään uudelleen, unionin tuomioistuin päätyi antamaan ensimmäiseen kysymykseen, jonka yhteydessä se olisi voinut käsitellä kysymystä toimivaltaamosaiikin säilyttämisestä vahingonkorvauskanteiden osalta, verrattain lyhyen vastauksen, joka koski ainoastaan kansallisia tuomioistuimia, joilla on toimivalta käsitellä kommenttien oikaisemista tai poistamista koskevia kanteita.³⁷ Siltä osin kuin perustellakseen sitä, että tietyillä tuomioistuimilla on yksinomainen toimivalta käsitellä internetissä julkaistun sisällön oikaisemista tai poistamista koskevia kanteita, unionin tuomioistuin tukeutui tällaisen kanteen yhtenäiseen ja jakamattomaan luonteeseen, tämä vastaus ei välttämättä merkitse mosaiikkiperiaatteesta luopumista vahingonkorvauskanteen osalta.

45. Esimerkiksi se, että kansallinen tuomioistuin päättää kyseisessä jäsenvaltiossa sovellettavan lainsäädännön nojalla ja ottaen huomioon etenkin kyseisen sisällön luonteen ja saatavuuden sekä asianomaisen henkilön maineen tässä jäsenvaltiossa, ettei kantajalle tämän saman jäsenvaltion alueella aiheutunutta vahinkoa ole tarpeen korvata, ei estä sitä, että jonkin toisen jäsenvaltion tuomioistuin saattaa päättää toisen lainsäädännön ja muiden näkökohtien perusteella määrätä, että hänelle on maksettava vahingonkorvausta. On aivan mahdollista kuvitella tilanteita, joissa kanne hylätään jäsenvaltiossa A esimerkiksi sillä perusteella, että oli hyvin todennäköistä, että julkaisu oli ollut vain hyvin pienen henkilömäärän saatavilla kyseisessä jäsenvaltiossa, tai että kantajalla ei ollut kyseisessä jäsenvaltiossa suojeltavaa mainetta, samanaikaisesti kuin se hyväksytään jäsenvaltiossa B, jossa useimmat henkilöt ovat saattaneet lukea kyseisen julkaisun tai jossa kantajalla oli suurempi maine, joka tosiasiallisesti kärsi vahinkoa julkaisun seurauksena tai johon julkaisu vaikutti.

46. Koska kunnianloukkausta koskevat lait kuuluvat jäsenvaltioiden toimivaltaan ja koska näitä lainsäädäntöjä ei ole yhdenmukaistettu, on myös mahdollista kuvitella tilanteita, joissa tiettyjä ilmaisia saatetaan pitää kunniaa loukkaavina jäsenvaltiossa C muttei jäsenvaltiossa D. Sitä vastoin, kun kyse on kanteista, joissa vaaditaan saman internetissä julkaistun sisällön oikaisemista tai poistamista, jos useissa kansallisissa tuomiopiireissä annettaisiin vastakkaisia tuomioita, internetsivustoa, jolla kyseinen sisältö on ja on ollut saatavilla, ylläpitävät henkilöt eivät pystyisi noudattamaan samanaikaisesti näitä ratkaisuja.

47. On totta, että tuomion Bolagsupplysningen ja Ilsjan 31 kohdassa, jossa unionin tuomioistuin viittaa mosaiikkiperiaatteeseen, se mainitsee ennakkotapauksena ainoastaan tuomion Shevill ym. Tällä ei kuitenkaan ole mielestäni merkitystä, koska unionin tuomioistuin ei aina mainitse aiempaa oikeuskäytäntöään kokonaisuudessaan.³⁸

³⁷ Ks. Bizer, A., ”International Jurisdiction for Violations of Personality Rights on the Internet: Bolagsupplysningen”, *Common Market Law Review*, nro 55(6), 2018, s. 1941–1957. Vaikka vastauksessa toiseen ja kolmanteen ennakkoratkaisukysymykseen, jotka koskivat mahdollisuutta nostaa kanne sen jäsenvaltion tuomioistuimissa, jossa intressien keskus on, unionin tuomioistuin viittasi sellaisen henkilön tilanteeseen, joka vaati nostamassaan kanteessa tiettyjen tietojen oikaisua ja täyttää vahingonkorvausta, vastatessaan ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen unionin tuomioistuin otti huomioon ainoastaan sisällön oikaisua tai poistamista koskevat vaatimukset, kuten vastauksen sanamuodosta ilmenee.

³⁸ Käänteisesti voitaisiin väittää, että 17.10.2017 annetun tuomion Bolagsupplysningen ja Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766) 48 kohta, jossa esitetään syyt siihen, miksi unionin tuomioistuin ei soveltanut mosaiikkiperiaatetta oikaisua tai poistamista koskevissa asioissa, muotoiltiin siten, että sen tarkoituksena oli tehdä ero aiempaan oikeuskäytäntöön eikä täydellistä suunnanmuutosta oikeuskäytännössä. Kyseisen kohdan sanamuoto ei kuitenkaan ole mielestäni niin eksplisiittinen, että siitä voitaisiin päätellä, että unionin tuomioistuimen aikomuksena oli välttämättä säilyttää mosaiikkiperiaate vahingonkorvauskanteiden osalta.

48. Tässä yhteydessä on todennäköisintä, että tuomioissa Bolagsupplysningen ja IIsjan unionin tuomioistuin vältti tietoisesti kannan ottamista siihen kysymykseen, olisiko mosaiikkiperiaate säilytettävä vahingonkorvausta koskevissa asioissa.³⁹ Tämä ei kuitenkaan tarkoita, ettei kysymystä tämän ratkaisun asianmukaisuudesta ole syytä arvioida.

49. Ratkaisuehdotuksessaan Bolagsupplysningen ja IIsjan julkisasiamies Bobek katsoi, ettei tämä lähestymistapa palvellut asianosaisten etuja eikä yleistä etua. Näkemyksensä tueksi hän esitti siitä luopumiselle useita perusteluja, joista kolme on todennäköisesti merkityksellisiä vahingonkorvauskanteiden kannalta.

50. *Ensinnäkään* ulottaessaan tuomioissa Shevill tehdyn ratkaisun koskemaan verkkosisältöä unionin tuomioistuin ei ottanut huomioon internetin erityisyyttä, nimittäin sitä, että mikä tahansa internetissä julkaistu sisältö ulottuu kaikkialle.⁴⁰ Tällaisessa asiayhteydessä mosaiikkiperiaatteen soveltaminen johtaisi siihen, että toimivaltaisia tuomioistuimia on useita, jolloin sisällön laatijan olisi vaikea ennakoida, mikä tuomioistuin on toimivaltainen käsittelemään riita-asiaa.⁴¹

51. *Toiseksi* mosaiikkiperiaatteeseen liittyy riski vaatimusten pirstaloitumisesta jäsenvaltioiden tuomioistuimissa, jotka ovat toimivaltaisia käsittelemään ainoastaan niiden alueella aiheutunutta vahinkoa. Tällaisia vaatimuksia olisi käytännössä vaikea sovittaa keskenään yhteen.⁴²

52. *Kolmanneksi* erityisten toimivaltaperusteiden räjähdysmäinen lisääntyminen ei palvelisi niiden suojelemista, joiden kunniaa on loukattu, koska niillä on joka tapauksessa oikeus nostaa kanne kunniaa loukkaavan sisällön laatijoita vastaan sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa niiden intressien keskus on, mikä on niille helpointa. Tässä yhteydessä tällainen räjähdysmäinen lisääntyminen voisi ainoastaan kannustaa nostamaan kanteita häirintätarkoituksessa.⁴³

53. Myönnän, että nämä perustelut ovat huomattavan painavia, etenkin kun otetaan huomioon asetuksen N:o 1215/2012 tavoitteet. Ensinnäkin kyseisen asetuksen johdanto-osan 21 perustelukappaleessa täsmennetään, että asetuksella pyritään siihen, että rinnakkaiset oikeudenkäynnit saadaan mahdollisimman vähiin ja ettei eri jäsenvaltioissa anneta keskenään ristiriitaisia tuomioita. Toiseksi johdanto-osan 15 perustelukappaleen mukaan tuomioistuimen toimivaltaa koskevilla säännöillä pitäisi taata oikeusvarmuus. Kolmanneksi johdanto-osan 16 perustelukappaleessa todetaan, että jos vastaajan kotipaikan mukaan määräytyvän toimivaltaperusteen lisäksi on vaihtoehtoisia toimivaltaperusteita, tämä johtuu joko siitä, että näillä oikeuspaikoilla on läheisempi liittymä riita-asiaan, tai sillä pyritään helpottamaan moitteetonta lainkäyttöä.

54. Tässä yhteydessä voi tulla kiusaus käyttää sitä, että tuomioissa Shevill ja eDate tehdyt ratkaisut koskivat asetuksen N:o 44/2001 eivätkä asetuksen N:o 1215/2012 tulkintaa, perusteena mosaiikkiperiaatteesta luopumiselle. Viimeksi mainitun asetuksen johdanto-osan 16 perustelukappaleessa, jonka sanamuoto eroaa asetuksen N:o 44/2001 johdanto-osan 12 perustelukappaleesta, nimittäin korostetaan nyt oikeusvarmuuden periaatteen tärkeyttä

³⁹ Ks. myös vastaavasti Idot, L., "Compétence en matière délictuelle, commentaire", *Europe*, nro 12, joulukuu 2017, comm. 494 ja Corneloup, S. ja Muir Watt, H., "Le for du droit à l'oubli", *Rev. Crit. DIP*, 2018, s. 297 ja 300.

⁴⁰ Julkisasiamies Bobek esittää ratkaisuehdotuksensa 84 kohdassa toisen perustelun, joka koskee oikeussuojakeinojen jakamattomuutta. Tämä perustelu koskee nähdäkseni kuitenkin ainoastaan kanteita, joissa vaaditaan verkkosisältöjen oikaisua tai poistamista.

⁴¹ Ks. vastaavasti julkisasiamies Bobekin ratkaisuehdotus Bolagsupplysningen ja IIsjan (C-194/16, EU:C:2017:554, 78 ja 79 kohta).

⁴² Ks. vastaavasti julkisasiamies Bobekin ratkaisuehdotus Bolagsupplysningen ja IIsjan (C-194/16, EU:C:2017:554, 80 kohta).

⁴³ Ks. vastaavasti julkisasiamies Bobekin ratkaisuehdotus Bolagsupplysningen ja IIsjan (C-194/16, EU:C:2017:554, 85–88 kohta).

riita-asioissa, jotka koskevat sopimukseen perustumattomia velvoitteita, jotka johtuvat yksityisyyden tai henkilöön liittyvien oikeuksien loukkauksesta, esimerkiksi kunnianloukkauksesta; tämä lisäys saattaa viitata siihen, että unionin lainsäätäjän aikomuksena oli tehdä muutos unionin tuomioistuimen aiemman oikeuskäytännön tiettyihin näkökohtiin.

55. Tällainen tulkinta menee mielestäni kuitenkin jossain määrin liian pitkälle. Katson, että tämä lisäys voidaan parhaiten ymmärtää siten, että sillä yksinkertaisesti selvennetään asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan tavoitetta. Tästä ei seuraa, että asetuksen N:o 1215/2012 antamisen voidaan katsoa viittaavan siihen, ettei mosaiikkiperiaate enää vastaa lainsäädännön tilaa. Tästä lähestymistavasta luopuminen vastaisi siten nykyisen oikeuskäytännön muuttamista.

56. Vaikka unionin tuomioistuin ei noudatakaan tiukkaa ennakkotapauksiin perustuvaa doktriinia, minkä tahansa merkittävän vakiintuneesta oikeuskäytännöstä poikkeamisen pitäisi kuitenkin olla – ja on – poikkeus. On kuitenkin niin, että unionin tuomioistuin on muuttanut oikeuskäytäntöään joiltain osin aiemmin. Kuten professori F. Picod on huomauttanut,⁴⁴ näin tapahtui esimerkiksi, kun osoittautui, että säännöksestä esitetty tulkinta johti käytännössä sääntöön, joka ei ollut kovinkaan tehokas,⁴⁵ tai että tulkinta kohtasi voimakasta vastustusta sen soveltamisesta vastuussa olevissa kansallisissa tuomioistuimissa⁴⁶ tai että tästä tulkinnasta oli sittemmin tullut vanhentunut joidenkin yhteiskunnallisten, poliittisten tai teknisten kehitysaskelien myötä.⁴⁷

57. Koska suhteellisuusperiaatetta ja oikeusvarmuuden periaatetta sovelletaan myös unionin tuomioistuimeen, tällaista aiemman oikeuskäytännön muuttamista ei kuitenkaan pitäisi tehdä, ellei siihen ole painavaa syytä, ja sen olisi rajoitettava siihen, mikä on tarpeellista. Lisäksi, vaikka tällainen syy olisikin, muuttamisella olisi etenkin pyrittävä rajoittamaan mahdollisia taannehtivia vaikutuksia, samalla kun kunnioitetaan myös oikeusvoiman periaatetta.

58. Nyt käsiteltävässä asiassa kyse on näin ollen siitä, ovatko mosaiikkiperiaatteen (eittämättä) ongelmalliset piirteet niin perustavanlaatuisia, että ne oikeuttavat tästä periaatteesta luopumisen, ja vaikka näin olisikin, onko unionin tuomioistuimen käytettävissä jokin toinen lähestymistapa, jos tätä mahdollisesti laaja-alaista lähestymistapaa ei sovelleta. Vaikka tunnustankin täysin julkisasiamies Bobekin ratkaisuehdotuksessaan Bolagsupplysningen ja Ilsjan esittämien näkemysten painoarvon, en ole kuitenkaan vakuuttunut siitä, että tuomiota Shevill seuraavaa oikeuskäytäntöä olisi muutettava tällä tavalla. Katson näin seuraavista syistä.

59. *Ensinnäkin* minkä tahansa verkkosisällön kaikkialle ulottuvassa luonteessa ei ole mitään uutta.⁴⁸ On totta, että verkkoyhteisöt ovat kasvaneet huomattavasti sen jälkeen, kun tuomio eDate annettiin vuonna 2011, mutta jo tuolloin Facebookilla oli jo yli 500 miljoonaa käyttäjää, joista puolet kirjautui sinne päivittäin.⁴⁹

⁴⁴ Picod, F., "Les revirements de jurisprudence de la Cour de justice de l'Union européenne", *Intervention au Max Planck Institute Luxembourg for Procedural Law*, 14.6.2017. Ks. tästä aiheesta myös Carpano, E., *Le revirement de jurisprudence en droit européen*, Bruylant, Brussels, 2012.

⁴⁵ Tuomio 30.4.1996, Cabanis-Issarte (C-308/93, EU:C:1996:169, 34 kohta).

⁴⁶ Ks. tuomio 17.10.1990, HAG GF (C-10/89, EU:C:1990:359, 10 kohta) ja tuomio 5.12.2017, M.A.S. ja M.B. (C-42/17, EU:C:2017:936, 13, 14, 16–20, 59 ja 61 kohta).

⁴⁷ Ks. tuomio 30.4.1996, P. v. S. (C-13/94, EU:C:1996:170, 13 kohta) ja julkisasiamies Tesauron ratkaisuehdotus P. v. S. (C-13/94, EU:C:1995:444).

⁴⁸ Vertailun vuoksi mainittakoon, että kaikkialle ulottuvan tietotekniikan, joka on laajempi käsite, seuraukset kyseenalaistettiin ilmeisesti ensimmäisen kerran jo M. Weiserin artikkelissa "The computer for the XXIst century", *Scientific American*, 1991, nide 265, s. 3.

⁴⁹ <http://www.digitalbuzzblog.com/facebook-statistics-stats-facts-2011/>

60. *Toiseksi* ongelmat, joita mahdollisuus nostaa kanteita useissa tuomioistuimissa aiheuttaa, olisi pantava oikeisiin mittasuhteisiin. Tiukasti oikeudellisesta näkökulmasta tarkasteltuna mosaiikkiperiaate ei nimittäin aiheuta mitään ongelmia rinnakkaisten menettelyjen yhteensovittamiselle. Koska jokainen kansallinen tuomioistuin on ainoastaan toimivaltainen käsittelemään sen jäsenvaltion, johon se kuuluu, alueella sattunutta vahinkoa, kun kunnianloukkausta koskevia säännöksiä ei ole yhdenmukaistettu, kukin tuomioistuin soveltaa loogisesti eri lainsäädäntöä, nimittäin kullakin näistä alueista sovellettavaa lainsäädäntöä, eikä näillä menettelyillä ole samaa kohdetta, joka vastaa kyseisen henkilön esittämiä vaatimuksia, eikä perustetta, jolla tarkoitetaan unionin oikeudessa näiden vaatimusten oikeudellista ja tosiseikkoja koskevaa perustaa.⁵⁰

61. Käytännön näkökulmasta tarkasteltuna mosaiikkiperiaatteen soveltaminen johtaa siihen, ettei toimivaltaa anneta kaikille jäsenvaltioiden tuomioistuimille vaan ainoastaan niiden jäsenvaltioiden tuomioistuimille, joissa riidanalainen sisältö on saatavilla.⁵¹ Riippuen siitä, miten saatavillaolon käsite ymmärretään – mitä ei ole vielä selvennetty unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä –, kaikkien jäsenvaltioiden kaikki tuomioistuimet eivät suinkaan ole toimivaltaisia. Lisäksi, vaikka useat tuomioistuimet ovatkin toimivaltaisia, tämä ei välttämättä tarkoita, että vahingon katsotaan sattuneen kunkin kyseisen jäsenvaltion alueella. Kuten olen jo todennut, luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön, jonka kunniaa on väitetyksi loukattu, tunnettuus,⁵² kyseisen julkaisun kieli, esitystapa⁵³ ja asiayhteys, viestin muotoilemisessa käytetyt viittaukset ja tähän julkaisuun tutustuneiden vierailijoiden määrä kyseisissä jäsenvaltioissa⁵⁴ ovat kaikki tekijöitä, joiden perusteella tuomioistuimet voivat katsoa, ettei kyseiselle henkilölle ole aiheutunut vahinkoa alueella, jolla niillä on maantieteellinen toimivalta.

62. Tässä yhteydessä mosaiikkiperiaatteesta aiheutuva ongelma vaikuttaa todellisuudessa liittyvän useimmiten oikeudellisen häirinnän riskiin. Se, että toimivaltaisia tuomioistujia on useita, luo hedelmällisen maaperän oikeudellisen häirinnän strategioille ja etenkin strategisille häirintätarkoituksessa nostetuille kanteille (”strategic lawsuits against public participation” (SLAPP), ranskaksi ”recours bâillon”).⁵⁵ Koska mikä tahansa kanne edellyttää, että vastaaja käyttää siihen energiaa ja resursseja, sen perusteltavuudesta riippumatta, henkilö voi aiheuttaa toiselle vahinkoa nostamalla useita kanteita tai pelkästään uhkaamalla niillä (tai yrityksen tapauksessa aiheuttaa kilpailuhaittaa hukkaamalla johdon aikaa ja resursseja).

⁵⁰ Ks. esim. tuomio 2.3.2017, *DI v. EASO* (T-730/15 P, ei julkaistu, EU:T:2017:138, 86 kohta). Koska toimivaltasäännöt eivät sanele sovellettavaa lainsäädäntöä, mosaiikkiperiaate on lähtökohtaisesti neutraali sen liialliseen sääntelyyn liittyvän riskin suhteen, joka syntyy sisällön laatijan ja julkaisijan velvoitteesta varmistaa niiden eri jäsenvaltioiden, joissa sisältö on saatavilla, lainsäädännön vaatimusten noudattaminen. Sen, että tietyillä tuomioistuimilla on yksinomainen toimivalta, ei nimittäin ole tarkoitus määrätä ennalta sovellettavaa lainsäädäntöä. Vaikka tämä onkin käytännössä ehkä pelkkä fiktio, tuomioistuinten, jotka ovat toimivaltaisia käsittelemään vahinkoa kokonaisuudessaan, olisi teoriassa sovellettava useiden eri jäsenvaltioiden, joissa sisältö on saatavilla, lainsäädäntöä voidakseen määrittää maksettavien vahingonkorvausten määrän.

⁵¹ Tuomio 17.10.2017, *Bolagsupplysningen ja Ilsjan* (C-194/16, EU:C:2017:766, 47 kohta).

⁵² On totta, että internetissä viestin mahdollinen yleisö on suurempi. Maineen kannalta tämä ei kuitenkaan tarkoita, että henkilö, jonka kunniaa on loukattu, on välttämättä tunnettu kaikkialla Euroopassa.

⁵³ On huomautettava, että esimerkiksi internetin käyttäjät eri jäsenvaltioissa eivät katso internetsivuston samoja osatekijöitä tai kiinnittävätkä niihin eri tavalla huomiota. Ks. esim. *Miratech, Étude internationale: les habitudes des internautes suivant les pays*, 2013.

⁵⁴ Ks. esim. Irlannin Supreme Courtin 15.3.2012 antama tuomio *Coleman v. MGN Ltd.* [2012] IESC 20, jossa kyseinen tuomioistuin katsoi, ettei sillä ollut toimivaltaa kunnianloukkausmenettelyssä, joka perustui nykyiseen Bryssel-asetuksen 7 artiklan 2 alakohtaan, koska ei ollut näyttöä siitä, että kukaan Irlannissa asuva henkilö oli tosiasiallisesti tutustunut kyseiseen verkkojulkaisuun.

⁵⁵ Ks. tästä aiheesta Pring, G. W., ”SLAPPs: Strategic Lawsuits Against Public Participation”, *Pace Envtl. L. Rev.*, nro 7, 1989, 3; Canan, P., ”The SLAPP from a Sociological Perspective”, *Pace Envtl. L. Rev.*, nro 7, 1989, 23 ja Landry, N., *SLAPP – Bâillonnement et répression judiciaire du discours politique*, Ecosociété, 2012.

63. Jos jotkut häikäilemättömät kantajat voivat käyttää tällaisia strategioita hyväkseen, tämä johtuu kuitenkin osittain siitä, että oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskevat jäsenvaltioiden säännöt ovat usein liian löyhiä sen veloitteen osalta, jonka mukaisesti asian hävinneen osapuolen on maksettava korvausta asian voittaneelle osapuolelle vahingosta, jota tälle on aiheutunut tapauksen mukaan joko kanteesta tai siitä, että se on vastustanut kantajan vaatimuksia väärinkäyttötarkoituksessa. Näissä säännöissä ei nimittäin aina oteta riittävästi huomioon menettelystä aiheutuvia välillisiä kustannuksia (etenkään oikeudenkäynnin aiheuttamaan rasitukseen liittyviä kustannuksia), vaikka käytännössä nämä kustannukset (ja rasitteet) voivat olla merkittäviä niin taloudellisesti kuin henkisesti. ⁵⁶ Jos nämä kustannukset korvattaisiin järjestelmällisesti ja paremmin etenkin silloin, kun prosessia käytetään väärin, kantajat eivät niin helposti käyttäisi mosaiikkiperiaatetta väärin, koska se altistaisi ne riskille siitä, että hävitessään asian ne joutuisivat maksamaan merkittäviä vahingonkorvauksia vastaajalle.

64. Lisäksi vastaajat voivat ryhtyä tiettyihin toimiin suojautuakseen tämän tyyppiseltä riskiltä. Tapauksesta riippuen ne voivat esimerkiksi nostaa negatiivisen vahvistuskanteen tuomioistuimessa, jolla on täysi toimivalta. ⁵⁷ Koska kyseinen tuomioistuin on toimivaltainen käsittelemään koko unionin alueella aiheutunutta vahinkoa, asetukseen N:o 1215/2012 sisältyvien, ratkaisujen vastavuoroista tunnustamista koskevien sääntöjen soveltamisen vaikutuksesta kaikki muut tuomioistuimet menettävät toimivaltansa käsitellä ainoastaan yhden jäsenvaltion alueella sattunutta vahinkoa. Yleisemmin ottaen asianosaisilla on myös asetuksen N:o 1215/2012 30 artiklan nojalla mahdollisuus vaatia menettelyn keskeyttämistä tai jopa päättämistä, jos kyseessä ovat toisiinsa liittyvät kanteet, nimittäin kanteet, joiden välillä on niin läheinen liittymä, että niiden käsitteleminen ja ratkaiseminen yhdessä on toivottavaa, jotta kanteiden käsitteleminen eri oikeudenkäynneissä ei johtaisi ristiriitaisiin tuomioihin. ⁵⁸ Tästä etenkin seuraa, ettei väitetyksi kunniaa loukkaavan sisällön laatijan tarvitse kärsiä rasituksesta, jota useiden samanaikaisten menettelyjen hoitamiseen liittyy.

65. Mikä tärkeintä, koska mahdollisten kantajien resurssit eivät ole rajattomat, useiden kanteiden samanaikaiseen nostamiseen perustuvan strategian toteuttaminen toimii vain harvoin niiden omaksi eduksi. Tällaisia strategioita käyttävätkin useimmiten talouden toimijat, joiden resurssit ovat huomattavat. Mosaiikkiperiaatteesta luopuminen ei kuitenkaan estä niitä käyttämästä tämän tyyppistä strategiaa. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan esimerkiksi intressien keskusta koskevaa kriteeriä on arvioitava kunkin oikeussubjektin tasolla. ⁵⁹ Siten, kun kyseessä on konserniin, johon kuuluvilla yhtiöillä on samankaltaiset nimet, kuuluva yhtiö, intressien keskusta koskevan kriteerin soveltaminen tarkoittaa käytännössä sitä, että jokaisella tämän konsernin

⁵⁶ Myös suorat kustannukset saatetaan ottaa huomioon riittämättömästi. Useimmiten ainoastaan lainsäädäntöön perustuvat vakiomääräiset oikeudenkäyntikulut voidaan korvata, kun taas hyvin usein asianajajat veloittavat tätä enemmän, etenkin kun käännytään kansainvälisen asianajotoimiston puoleen sen välttämiseksi, että asiaa on hoidettava useiden asianajotoimistojen kanssa eri maissa. Lisäksi oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskevissa säännöissä ei useinkaan oteta huomioon sitä, että asianosaisen on rahoitettava kaikki nämä kulut etukäteen.

⁵⁷ Ks. esim. tuomio 25.10.2012, Folien Fischer ja Fofitec (C-133/11, EU:C:2012:664). Mahdollisuus nostaa negatiivinen vahvistuskanne on olemassa esimerkiksi Alankomaiden oikeudessa muttei Ranskan oikeudessa. Ks. Committee of experts on Human Rights Dimensions of automated data processing and different forms of artificial intelligence, *Study on forms of liability and jurisdictional issues relating to the application of civil and administrative law in matters of defamation in the member states of the Council of Europe*, Council of Europe Study, DGI(2019)04, s. 24. Ks. tästä aiheesta myös Bouthinon-Dumas, H., De Beaufort, V., Jenny, F. ja Masson, A., *Stratégie d'instrumentalisation juridique et concurrence*, Larcier, 2013, s. 37.

⁵⁸ Joissain oikeusjärjestyksissä on käytössä mekanismeja tämän tyyppisen käräjöntiestrategian estämiseksi, kuten esimerkiksi common law -järjestelmään sisältyvä forum non conveniens -sääntö.

⁵⁹ Ks. vastaavasti tuomio 17.10.2017, Bolagsupplysningen ja Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766, 41 kohta).

oikeushenkilöllä (jossa emoyhtiö ei välttämättä käytä täyttä määräysvaltaa) on oikeus nostaa viestin laatijaa vastaan vahingonkorvauskanne sen valtion tuomioistuimissa, jossa kunkin niiden intressien keskus on.⁶⁰

66. *Kolmanneksi* ei ole oikeastaan selvää, olisiko mosaiikkiperiaate todellisuudessa ristiriidassa asetuksen N:o 1215/2012 tavoitteiden kanssa. Kuten tuomiossa *Bolagsupplysningen ja Ilsjan* tähdennettiin, asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohtaan sisältyvällä säännöllä erityisestä toimivallasta sopimukseen perustumatonta vastuuta koskevassa asiassa ei ollut tarkoitus antaa heikommalle osapuolelle vahvempaa suojaa.⁶¹ Näin ollen on lähtökohtaisesti merkityksetöntä, että mosaiikkiperiaatteen soveltamisesta saattaisi aiheutua haittaa jommallekummalle osapuolelle.

67. Kun tarkastellaan seuraavaksi lähemmin asetuksen N:o 1215/2012 toimivaltaa koskevien säännösten kolmea tavoitetta, sen johdanto-osan 15 perustelukappaleessa asetetusta oikeusvarmuuden tavoitteesta voidaan todeta, että unionin tuomioistuin katsoo sen täyttyvän, jos vastaaja pystyy määrittämään käytetyn kriteerin perusteella, missä tuomioistuimissa kanne sitä vastaan voidaan nostaa. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna voidaan huomauttaa, että kuten Australian High Court korosti urauurtavassa tuomiossaan *Dow Jones and Company Inc v. Gutnick*, kun henkilö päästää julkaista internetissä sisältöä, joka on ”saatavilla” kaikista jäsenvaltioista käsin, tämä henkilö voi odottaa, että kanne häntä vastaan nostetaan jokaisessa näistä jäsenvaltioista.⁶²

68. On kuitenkin totta, että tuomiossaan 12.5.2021, *Vereniging van Effectenbezitters (C-709/19, EU:C:2021:377, 34 kohta ja sitä seuraavat kohdat)*, unionin tuomioistuin vaikuttaa asettaneen oikeusvarmuuden tavoitteen tietyllä tapaa etusijalle kaikkiin muihin näkökohtiin, myös asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohdan sanamuotoon, nähden. Kyseisessä tuomiossa, jossa oli kyse osakkeenomistajille tiedon puutteen takia aiheutuneista vahingoista nostetuista vahingonkorvauskanteista, unionin tuomioistuin hylkäsi väitteen, jonka mukaan yritys voi olettaa, että kanne sitä vastaan nostetaan paikkakunnalla, jossa sen osakkeenomistajien sijoitustilit sijaitsevat, sillä perusteella, että liikkeelle laskeva yhtiö ei voi kotipaikkaan ja osakkeenomistajien tilien sijaintiin liittyvien edellytysten perusteella ennakoida sitä, mitkä ovat kansainvälisesti toimivaltaisista tuomioistuimista, joissa sitä vastaan voidaan nostaa kanne, sillä perusteella, että se olisi vastoin asetuksen N:o 1215/2012 johdanto-osan 16 perustelukappaleessa olevaa tavoitetta välttää oikeusvarmuuden takaamiseksi mahdollisuus siitä, että vastaaja haastetaan sellaisen jäsenvaltion tuomioistuimeen, johon se ei kohtuudella ole voinut odottaa joutuvansa. Unionin tuomioistuimen mukaan ennakoitavuuden tavoite edellyttää, että kun kyseessä on mainitussa asiassa kyseessä olevan kaltainen pörssissä noteerattu yhtiö, vahingon ilmenemispaidan perusteella voidaan todeta toimivaltaisiksi ainoastaan sellaisten jäsenvaltioiden tuomioistuimet, joissa kyseinen yhtiö on täyttänyt osakemarkkinoille listautumista varten lakisääteisen tiedonantovelvollisuuden. Näin ollen ainoastaan tällaisissa jäsenvaltioissa tällainen yhtiö voi kohtuullisesti ennakoida, että siellä on sijoitusmarkkinat ja että se voi joutua vastuuseen.

⁶⁰ Sama pätee esimerkiksi vahinkoihin, jotka ovat aiheutuneet tavarantoimittajien välisestä kartellista. Jos emoyhtiö neuvottelee raaka-aineiden ostosta, nämä raaka-aineet maksavat nimittäin yleensä sen tytäryhtiöt, joita emoyhtiö ei välttämättä omista kokonaan. Kartellista aiheutuneet lisäkustannukset ovat siten konkretisoituneet juuri tytäryhtiöiden eikä emoyhtiön tileillä. Näin ollen sen mukaan, miten konserni järjestää hankintansa, vahingonkärsijöitä voivat olla emoyhtiöt tai kukin tytäryhtiöistä.

⁶¹ Ks. vastaavasti tuomio 17.10.2017, *Bolagsupplysningen ja Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766, 39 kohta)*.

⁶² Ks. tuomio *Dow Jones and Company Inc v. Gutnick* [2002] HCA 56; 210 CLR 575; 194 ALR 433; 77 ALJR 255 (10.12.2002), 39 kohta (”ne, jotka julkaisevat tietoa internetissä, tekevät sen tietoisina siitä, että tieto, jonka ne asettavat saataville, on joka ikisen saatavilla ilman mitään maantieteellisiä rajoituksia”).

69. Tämä ratkaisu ei nähdäkseni kuitenkaan aseta mosaiikkiperiaatetta välillisesti kyseenalaiseksi. Jos yhtäältä on mahdollista katsoa – joskin vain likimääräisesti –,⁶³ että pörssissä noteeratun yhtiön sijoitusmarkkinat ovat siellä, missä se on listautunut osakemarkkinoille, mielipiteen maantieteelliset ”markkinat” määräytyvät tämän mielipiteen saatavillaolon perusteella. Toisaalta voidaan huomauttaa, että tuomioissa Vereniging van Effectenbezitters tehty ratkaisu – yhdistettynä osakkeiden liikkeeseenlaskupaikan tuomioistuinten toimivaltaan, joka perustuu asetuksen N:o 1215/2012 4 artiklassa säädettyyn vastaajan kotipaikan perusteella määräytyvään toimivaltaan – johtaa siihen, että toimivaltaisista ovat niiden jäsenvaltioiden tuomioistuimet, joiden lainsäädäntö on lähtökohtaisesti se, jota riita-asiaan sovelletaan. Tässä mielessä tämä ratkaisu on asetuksen N:o 1215/2012 johdanto-osan 16 perustelukappaleessa asetetun moitteettoman lainkäytön tavoitteen mukainen. Sitä vastoin kunnianloukkausasioissa sovellettava lainsäädäntö on kuitenkin todennäköisesti niiden eri jäsenvaltioiden lainsäädäntö, jossa kyseinen viesti on saatavilla. Tämä ero on mielestäni ratkaiseva, koska jos mosaiikkiperiaatteesta luovuttaisiin kunnianloukkausasioissa, kantajalta voidaan riistää mahdollisuus nostaa kanteita niiden jäsenvaltioiden tuomioistuimissa, joissa kyseinen viesti oli saatavilla, ja siten tuomioistuimissa, joilla on paremmat edellytykset soveltaa asiaa koskevia eri lakeja ja tehdä kaikki tarvittavat tosiseikkoja koskevat arvioinnit.

70. Joka tapauksessa mosaiikkiperiaate ei todennäköisesti johda lopputulokseen, joka on vähemmän ennakoitava kuin se, joka seuraa esimerkiksi vahingonkärsijän intressien keskusta koskevan kriteerin soveltamisesta.⁶⁴ Kun tarkastellaan muita kuin talouden toimijoita, tällaisen kriteerin soveltaminen saattaa eittämättä vaikuttaa helpolta, koska se vastaa enemmän tai vähemmän paikkaa, jossa vahingonkärsijällä on elämänsä ja sosiaalisen toimintansa keskus. Tämän kriteerin soveltaminen vaikuttaa kuitenkin paljon monimutkaisemmalta talouden toimijoiden tapauksessa, koska on eriäviä näkemyksiä siitä, mitä yrityksen ”intressit” ovat,⁶⁵ kuten erilainen lähestymistapa osakkaiden etusijaa ja sidosryhmiä painottavissa teorioissa havainnollistaa.⁶⁶

71. Jotta tämä ongelma voidaan ratkaista, loogisesti käsite ”intressien keskus” vastaa oikeushenkilön tapauksessa sen perustamispaikkaa, etenkin koska yhtäältä kunnianloukkaus on henkilön (eikä sen tuotteiden) kunniaan, arvokkuuteen ja hyvään nimeen kohdistuva hyökkäys ja toisaalta sen maineelle aiheutuvan vahingon vaikutukset konkretisoituvat sen kirjanpidossa.⁶⁷ Tällainen sääntö olisi siten antanut oikeusvarmuuden periaatteen mukaisesti minkä tahansa kyseistä oikeushenkilöä koskevan julkaisun tekijälle mahdollisuuden ennustaa tämän

⁶³ Toisin sanoen sivuuttamalla se tosiseikka, että joitakin saman yhtiön osakkeita ei ole välttämättä listattu pörssissä tai niitä voidaan myydä sen pörssin ulkopuolella, jossa ne on listattu.

⁶⁴ Tältä osin voidaan todeta, että ennustettavuuden tavoite koskee sekä väitetysti kunniaa loukkaavan sisällön laatijaa että henkilöä, johon tässä sisällössä viitataan. Ks. esim. tuomio 17.10.2017, Bolagsupplysningen ja Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766, 35 kohta).

⁶⁵ Etenkin tarkan sijainnin määrittäminen voi olla vieläkin vaikeamminkin ennustettavaa, kun esimerkiksi se, minkä kunniaa loukataan, ei ole yrityksen nimi vaan yksi sen käyttämisestä useista tavaramerkeistä. Yhtäältä voi myös herätä kysymys, kuuluuko yrityksen nimestä poiketen tavaramerkki persoonallisuusoikeuksiin. Toisaalta, jos näin katsottaisiin olevan, miten intressien keskuksen arviointiperustetta voidaan soveltaa, kun samoja tuotteita myydään eri tuotemerkeillä eri maissa? Olisiko tästä pääteltävä, että kullakin tavaramerkillä on erillinen intressien keskus, vaikka unionin tuomioistuin oli aiemmin tarkastellut kyseisen yrityksen intressien keskusta?

⁶⁶ Ks. esim. Rönnegard, D. ja Craig Smith, N., ”Shareholder Primacy vs. Stakeholder Theory: The Law as Constraint and Potential Enabler of Stakeholder Concern”, teoksessa Harrison, J. S., Barney, J., Freeman, R. ja Phillips, R. (toim.), *The Cambridge Handbook of Stakeholder Theory*, CUP, Cambridge, 2019, s. 117–131 ja ranskaksi Tchotourian, I., ”Doctrine de l’entreprise et école de Rennes: La dimension sociétale, politique et philosophique des activités économiques affirmée – Présentation d’un courant de pensée au service de l’homme”, teoksessa Champaud, C. (toim.), *L’entreprise dans la société du 21e siècle*, Larcier, Bruxelles, 2013, s. 131–174.

⁶⁷ Esimerkiksi 21.5.2015 antamassaan tuomioissa CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335, 52 ja 53 kohta) unionin tuomioistuin katsoi, että ”vahingosta, joka muodostuu keinotekoisesti korotetun hinnan muodossa maksetuista lisäkustannuksista, – [vahingon ilmenemispaikka] on pääsääntöisesti vahinkoa kärsineen kotipaikka”.

liittymäperusteen soveltamisen lopputulos, siltä osin kuin tieto talouden toimijan kotipaikasta on helppo löytää, koska sen ilmoittaminen on pakollista useiden unionin oikeuden säädösten perusteella.

72. Unionin tuomioistuin kuitenkin katsoi, että ”vaikka oikeushenkilön intressien keskus voi olla sama kuin sen sääntömääräinen kotipaikka, kun se harjoittaa koko toimintaansa tai olennaista osaa siitä jäsenvaltiossa, jossa sen kotipaikka on, ja sillä on tämän vuoksi siellä suurempi maine kuin muissa jäsenvaltioissa, mainitun kotipaikan sijainti ei kuitenkaan sellaisenaan ole ratkaiseva kriteeri tällaisessa analyysissä”.⁶⁸ Merkityksellinen on paikka, jossa on ”kyseisen oikeushenkilön taloudellisen toiminnan painopiste”.⁶⁹

73. Yrityksen taloudellisen toiminnan käsite on tietysti jossain määrin moniselitteinen. Se voidaan ymmärtää ainakin kahdella tavalla: kaupallisesta näkökulmasta tarkasteltuna se voi nimittäin osoittaa paikkaa, jossa talouden toimijan myynti pääasiallisesti toteutuu (menemättä lainkaan siihen liittyviin yksityiskohtiin, oliko merkityksellinen indikaattori tältä osin voitto vai liikevaihto, koska etenkin sellaisessa yrityksessä, joka toteuttaa suuria hankkeita maailmanlaajuisesti, tämä saattaa vaihdella säännöllisesti),⁷⁰ tai, jos tätä tarkastellaan enemmän teollisuuden näkökulmasta, se voi viitata paikkaan, jossa taloudelliset ja tekniset resurssit sekä henkilöstöresurssit, joita oikeushenkilö tarvitsee toiminnassaan, yhdistyvät ja jossa niitä käytetään myytävien tavaroiden tai palvelujen tuottamiseen.⁷¹ Maine nimittäin vaikuttaa todennäköisesti suhteisiin, joita talouden toimijalla voi olla paitsi asiakkaisiinsa myös kaikkiin sidosryhmiinsä (osakkaat, velkojat, tavarantoimittajat, työntekijät jne.). Maine voi esimerkiksi vaikuttaa suoraan yrityksen kykyyn hankkia rahoitusta rahoitusmarkkinoilla⁷² tai saada toimituksia.

74. Tällaisen kriteerin käyttöön liittyy väistämättä muita käytännön hankaluuksia. Riippumatta siitä, miten taloudellisen toiminnan käsite olisi ymmärrettävä, tiedot, joita vastaaja tarvitsee voidakseen määrittää, mitkä tuomioistuimet ovat toimivaltaisia tällä perusteella, kuuluvat hyvin todennäköisesti yksityishenkilöiden tapauksessa asetuksen (EU) 2016/679⁷³ soveltamisalaan ja

⁶⁸ Tuomio 17.10.2017, Bolagsupplysningen ja Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766, 41 kohta).

⁶⁹ Tuomio 17.10.2017, Bolagsupplysningen ja Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766, 43 kohta). Tältä osin on huomautettava, että unionin tuomioistuin ilmeisesti antaa intressien keskuksen käsitteelle eri merkityksen kuin se, jonka esimerkiksi unionin lainsäätäjä antaa sille maksukyvyttömyysmenettelyistä 20.5.2015 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2015/848 (EUVL 2015, L 141, s. 19) 3 artiklan 1 kohdassa. Kyseisessä säännöksessä ”pääintressien keskus” on nimittäin ”paikka, jossa velallinen hallinnoi säännöllisesti intressejään ja joka on kolmansien osapuolten todettavissa”.

⁷⁰ Vaikka tästä näkökulmasta tarkasteluna saattaakin olla houkuttavaa katsoa, että yrityksen intressien keskuksen pitäisi olla se, jossa se saa eniten voittoa, koska yrityksen on katettava toimintansa kustannukset voidakseen selviytyä, katson sen sijaan, että intressien keskuksen olisi vastattava paikkaa, jossa yrityksellä on suurin kate (liikevaihto miinus myytyjen tavaroiden tai palvelujen hankintakustannukset). Lisäksi esille saattaa tulla kysymys ajankohdasta, jona oikeushenkilön intressien keskusta olisi arvioitava: ajankohtana, jona vahinko sattui, vai ajankohtana, jona kanne nostetaan?

⁷¹ Tuomiossaan 17.10.2017, Bolagsupplysningen ja Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766), unionin tuomioistuin vaikuttaa sen 42 kohdassa katsovan, että väitetyt vahingonkärsijän intressien keskus oli Ruotsissa, koska se harjoitti suurinta osaa toiminnastaan siellä. Unionin tuomioistuin ei kuitenkaan täsmentänyt, oliko sen tarkoitus viitata ”toiminnalla” kantajan asiakkaisiin vai tuotantovälineisiin, joita käytetään asiakkaiden tarpeiden tyydyttämiseen.

⁷² Guimaraes, G., ”The Corporate Ad; Wall Street’s Supersalesman”, *Industry Week*, 10.6.1985 ja Boistel, P., ”La réputation d’entreprise: un impact majeur sur les ressources de l’entreprise”, *Management & Avenir*, nide 17, nro 3, 2008, s. 9–25.

⁷³ Luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta 27.4.2016 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (yleinen tietosuojasetus) (EUVL 2016, L 119, s. 1).

yritysten tapauksessa tietyssä määrin liikesalaisuuden piiriin.⁷⁴ Näin ollen käytännössä voidaan pohtia, että vastaajan on vähintäänkin yhtä vaikea ennustaa, millä tuomioistuimilla on toimivalta, intressien keskuksen kriteerin perusteella kuin mosaiikkiperiaatteen perusteella.

75. Jos nyt siirrytään tarkastelemaan tavoitetta minimoida samanaikaisten menettelyjen mahdollisuus (jotta varmistetaan näiden tuomioistuinten ja riita-asian välinen läheinen liittyminen tai helpotetaan moitteetonta lainkäyttöä), tähän mennessä unionin tuomioistuin vaikuttaa katsoneen, että sellaisen kriteerin soveltaminen, jonka seurauksena tämän kaltaisissa asioissa useat tuomioistuimet eri jäsenvaltioissa voivat olla toimivaltaisia, ei ole ongelma, kunhan käytetty kriteeri antaa toimivallan tuomioistuimille, joilla on todennäköisesti paremmat edellytykset arvioida sattunutta vahinkoa. Tällaisella näkemyksellä nimittäin saavutetaan moitteetonta lainkäyttöä koskeva tavoite, joka asetuksen N:o 1215/2012 johdanto-osan 16 perustelukappaleen mukaan oikeuttaa poikkeamisen säännöstä, jonka mukaan toimivaltaisia ovat vastaajan kotipaikan tuomioistuimet.⁷⁵

76. Voidaan esimerkiksi huomauttaa, että viitattuaan ensin hyvän lainkäytön tavoitteeseen unionin tuomioistuin katsoi 3.10.2013 antamansa tuomion Pinckney (C-170/12, EU:C:2013:635) 43 kohdassa, että niiden eri jäsenvaltioiden tuomioistuimet, joissa väitetty vahinko on todennäköisesti ilmennyt tai saattaa ilmetä, ovat toimivaltaisia käsittelemään tekijänoikeuden loukkaamiseen perustuvaa vahingonkorvauskannetta, edellyttäen että jäsenvaltio, jonka alueella kyseinen tuomioistuin sijaitsee, suojelee niitä taloudellisia oikeuksia, joihin kantaja on vedonnut.⁷⁶

77. Samaan tapaan 29.7.2019 antamansa tuomion Tibor-Trans (C-451/18, EU:C:2019:635) 33 ja 34 kohdassa unionin tuomioistuin katsoi, että niiden eri jäsenvaltioiden, joiden alueella markkinat, joihin kilpailua rajoittava käyttäytyminen vaikuttaa, sijaitsevat ja joissa vahinkoa väitetään tapahtuneen, tuomioistuinten olisi katsottava olevan toimivaltaisia käsittelemään kanteita, joissa vaaditaan korvausta vahingosta, jota SEUT 101 artiklan rikkomisesta on aiheutunut. Tämän jälkeen se lisäsi, että ”tämä ratkaisu vastaa nimittäin tuomioistuinten toimivaltaa koskevien sääntöjen tavoitteita läheisyydestä ja ennustettavuudesta, koska yhtäältä sen jäsenvaltion tuomioistuimet, jossa kyseiset markkinat sijaitsevat, ovat parhaassa asemassa tutkimaan tällaiset korvausvaatimukset ja koska toisaalta taloudellinen toimija, joka käyttäytyy kilpailua rajoittavalla tavalla, voi kohtuudella odottaa, että sitä vastaan nostetaan kanne sen paikan tuomioistuimissa, jossa sen käyttäytyminen on vääristänyt terveen kilpailun sääntöjä”.

⁷⁴ Vaikka tietyt taloudelliset tiedot julkaistaan tietyn tyyppisten yritysten vuositilinpäätöksistä, konsernitilinpäätöksistä ja niihin liittyvistä kertomuksista, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2006/43/EY muuttamisesta ja neuvoston direktiivien 78/660/ETY ja 83/349/ETY kumoamisesta 26.6.2013 annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2013/34/EU (EUVL 2013, L 182, s. 19) tietyille yrityksille asetettujen julkistamisvelvoitteiden vuoksi, tavallisen henkilön, joka on julkaissut internetissä kommentteja yrityksestä, voi olla vaikea ymmärtää asianomaiseen yritykseen liittyviä tietoja siten, että hän voisi niistä päätellä, missä yrityksen intressien keskus on.

⁷⁵ Ks. esim. vastaavasti tuomio 5.6.2014, Coty Germany (C-360/12, EU:C:2014:1318, 48 kohta) ja tuomio 10.9.2015, Holterman Ferho Exploitatie ym. (C-47/14, EU:C:2015:574, 73 kohta). On totta, että unionin tuomioistuimen mukaan käsitettä ”paikkakunta, missä vahinko sattui” ei voida tulkita laajentavasti siten, että siihen sisältyisivät kaikki paikkakunnat, joissa voi ilmetä sellaisen seikan aiheuttamia vahingollisia seurauksia, joka on jo aiheuttanut toisella paikkakunnalla tosiasiaa ilmenneen vahingon. Unionin tuomioistuin kuitenkin esitti tämän huomautuksen sulkeakseen pois sen paikkakunnan tuomioistuinten toimivallan, jossa vahingonkärsijä väitti kärsineensä vahinkoa hänelle alun perin toisessa valtiossa sattuneen vahingon jälkeen, eikä sellaisten muiden jäsenvaltioiden tuomioistuinten toimivallan, joiden alueella kausaaliyhteydessä oleva tapahtuma olisi myös aiheuttanut vahingollisia seurauksia. Ks. tuomio 19.9.1995, Marinari (C-364/93, EU:C:1995:289, 14 ja 15 kohta); tuomio 9.7.2020, Verein für Konsumenteninformation (C-343/19, EU:C:2020:534, 27 ja 28 kohta) ja tuomio 5.7.2018, flyLAL-Lithuanian Airlines (C-27/17, EU:C:2018:533, 32 kohta).

⁷⁶ Tältä osin voidaan todeta, että jos, kuten unionin tuomioistuin huomauttaa mainitun tuomion 39 kohdassa, taloudellisiin oikeuksiin sovelletaan alueperiaatetta, tämä johtuu siitä, ettei näitä oikeuksia ole yhdenmukaistettu täysimääräisesti ja niihin sovelletaan siten erilaisia sääntelyjärjestelmiä. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna tekijänoikeuksien tilanne ei siten eroa mitenkään persoonallisuusosoituksesta eikä etenkin oikeudesta saada suojaa kunnianloukkausta vastaan.

78. Lisäksi 5.9.2019 antamansa tuomion AMS Neve ym. (C-172/18, EU:C:2019:674) 56 ja 57 kohdassa unionin tuomioistuin ensinnäkin totesi, että niiden eri jäsenvaltioiden, joiden alueella ovat ne kuluttajat ja elinkeinonharjoittajat, joille mainokset tai myyntitarjoukset on suunnattu, tuomioistuinten olisi katsottava olevan toimivaltaisia käsittelemään loukkauskanteita, minkä jälkeen se täsmensi, että tätä tulkintaa ”tukee” se seikka, että näillä tuomioistuimilla on erityisen hyvät mahdollisuudet ratkaista asia muun muassa riidan läheisyyden ja asian selvittämisen vaivattomuuden vuoksi.

79. Tässä yhteydessä en ole vakuuttunut siitä, että mosaiikkiperiaate on asetuksen N:o 1215/2012 tavoitteiden vastainen, enkä liioin siitä, että muiden liittymäperusteiden, jotka oikeuttavat ”yhden toimivaltaa koskevan säännön” (kuten vastaajan kotipaikka, kausaaliyhteydessä olevan tapahtuman paikka tai intressien keskus), käyttö johtaa sellaisten tuomioistuinten toimivaltaan, joilla on välttämättä *paremmat edellytykset* arvioida sisällön kunniaa loukkaavaa tai loukkaamatonta luonnetta samoin kuin siitä aiheutuneen vahingon laajuutta.

80. On tietysti monia tapauksia, joissa sisällön kunniaa loukkaavasta luonteesta on tuskin epäselvyyttä. Tämän ei pitäisi kuitenkaan hämärtää sitä, että sisällön kunniaa loukkaava luonne saatetaan mieltää eri tavalla eri jäsenvaltioissa. Jos otetaan esimerkiksi artikkeli, jossa tiettyä yritystä syytetään virheellisesti sääntöjenvastaisista kaupallisista tai verotuksellisista menettelyistä, tällä julkaisulla välitetty viesti saatetaan ymmärtää eri tavoin ja sillä voi siten olla erilainen vaikutus eri jäsenvaltioissa.⁷⁷

81. Tämän kulttuurienvälistä diskurssia koskevan perinteisen ongelman (joka selittää esimerkiksi sen, miksi yritykset kehittävät erilaisia markkinointistrategioita eri jäsenvaltioita varten) lisäksi mosaiikkiperiaatteen säilyttämisen oikeuttaa myös se, ettei kunnianloukkausta koskevaa lainsäädäntöä ole yhdenmukaistettu. On totta, että kaikissa jäsenvaltioissa kunnianloukkauksesta säädetään laissa, mutta näiden lakien sisältö, soveltamistapa ja etenkin tapa, jolla vahinkoja arvioidaan määrällisesti, voivat vaihdella huomattavasti jäsenvaltiosta toiseen, ja ne heijastavat usein suuria eroavaisuuksia sovellettavassa oikeudellisessa kulttuurissa.⁷⁸

82. Kuten komissio huomauttaa, kantajalla voi siten olla oikeutettu intressi saattaa asiansa jonkin muun tuomioistuimen kuin sen paikkakunnan tuomioistuimen käsiteltäväksi, jossa kantajan intressien keskus on, vaikka tämä rajoittaisikin sen korvauksen määrää, joka kantajan on mahdollista saada. Yhtäältä, koska yksityisyyden ja persoonallisuus oikeuksien loukkaukset on jätetty asetuksen N:o 864/2007 soveltamisalan ulkopuolelle, sovellettava laki määräytyy kansainvälisen yksityisoikeuden sääntöjen perusteella, joita kunkin toimivaltaisen tuomioistuimen jäsenvaltiossa sovelletaan ja jotka voivat vaihdella huomattavasti.⁷⁹ Toisaalta talouden toimija saattaa haluta nostaa kanteen sellaisten jäsenvaltioiden tuomioistuimissa, joissa se pyrkii kehittämään taloudellista toimintaansa, eikä sen jäsenvaltion tuomioistuimissa, joissa sillä on jo vakiintunut maine, juuri siksi, että sen maine jo suojaa sitä törkeimmiltä

⁷⁷ Tietyistä verotuskäytännöistä yrityksen maineelle aiheutuvan vahingon riskistä ks. esim. PwC, *Tax Strategy and Corporate Reputation: A Business Issue*, 2013.

⁷⁸ Ehdotuksessaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla [KOM(2010) 748 lopullinen] komissio totesi, että ”[kunnianloukkausasiat] – –, joissa yksilö katsoo tiedotusvälineiden loukanneen hänen yksityisyytään tai hänen henkilöllisyyteensä liittyviä oikeuksia – – ovat erityisen arkaluonteisia. Jäsenvaltiot ovat omaksuneet erilaisia tapoja varmistaa, että niiden yhteydessä kunnioitetaan tiettyjä perusoikeuksia, kuten ihmisarvoa, yksityis- ja perhe-elämän suojaa, henkilötietojen suojaa sekä sananvapautta ja tiedonvälityksen vapautta”. Samaan tapaan Corneloupin ja Muir Wattin mukaan sananvapauden ja yksityisyyden suojan kunnioittamiseen suhtaudutaan hyvin eri tavoin eri oikeuskulttuureissa. Corneloup, S. ja Muir Watt, H., ”Le for du droit à l’oubli”, *Rev. Crit. DIP*, 2018, s. 296. Ks. myös Kramberger Škerl, J., ”Jurisdiction in On-line defamation and Violations of Privacy: In search of a Right Balance”, *LeXonomica*, nide 9, nro 2, 2017, s. 90.

⁷⁹ Ks. kyseisen asetuksen 1 artiklan 2 kohdan g alakohta.

kunnianloukkauksilta tai se voi toivoa hyötyvänsä annettavasta tuomiosta kyseisillä markkinoilla siinä käsityksessä, että paikallisen tuomioistuimen antama ratkaisu saa kaiken kaikkiaan enemmän näkyvyyttä tiedotusvälineissä kyseisessä jäsenvaltiossa kuin sen jäsenvaltion, jossa sen intressien keskus on, tuomioistuinten antama ratkaisu.⁸⁰

83. Jos katsotaan, kuten mosaiikkiperiaatteen vastustajat vaikuttavat tekevän, että olisi parempi keskittää kaikki vahingonkorvausvaateet yhteen tuomioistuimeen, tällöin yleensä jätetään huomiotta se todellisuus, ettei kunnianloukkausta koskevia jäsenvaltioiden lainsäädäntöjä eikä edes sovellettavan lain määräytymissääntöjä ole tällä hetkellä yhdenmukaistettu.

84. Koska näitä aloja ei ole yhdenmukaistettu, tuomioistuinten, joilla on yksinomainen toimivalta antaa ratkaisu koko vahingosta, on sovellettava kunkin sellaisen jäsenvaltion lainsäädäntöä, jossa väitetty vahinko on todennäköisesti sattunut, ratkaistakseen vahingonkorvausvaatimuksen. Tämä tarkoittaa, että niiden on lähtökohtaisesti otettava huomioon kunkin näistä jäsenvaltioista osalta sovellettava laki, vahingonkärsijän maine kyseisen jäsenvaltion alueella sekä se, miten yleisö näissä jäsenvaltioissa mieltää viestin.⁸¹

85. Voidaanko tässä asiayhteydessä todellakin katsoa, että yhdellä ainoalla tuomioistuimella, jolla on täysi toimivalta, yhdessä yksilöidyssä (tai yksilöitävässä) jäsenvaltiossa olisi paremmat edellytykset arvioida tätä?⁸² Eikö pitäisi pikemminkin katsoa, että se, että toimivaltaisia tuomioistuimia on useampi, on vääjäämätön seuraus kantajilla toissijaisuusperiaatteen mukaisesti olevasta oikeudesta siihen, että heidän asiansa ratkaistaan tuomioistuimissa, joilla on – koska ne ovat lähimpänä kunkin jäsenvaltion aluetta – parhaat edellytykset tehdä kaikki tosiseikkoja koskevat arvioinnit, kun otetaan lisäksi huomioon, että kunkin jäsenvaltion kunnianloukkauslainsäädäntö on erilainen ja kulttuurisesti sidoksissa kunkin jäsenvaltion omaan oikeusperinteeseen?⁸³

86. Myös ennustettavuuden tavoite on tietysti otettava huomioon, mutta unionin tuomioistuin on nähdäkseni vahvistanut mosaiikkiperiaatteen juuri sen jälkeen, kun tämä tavoite on saatettu tasapainoon hyvän lainkäytön tavoitteen kanssa.⁸⁴

⁸⁰ Maine on yksi keskeisistä tekijöistä uusille markkinoille pääsyssä, mutta tämä maine ei välttämättä näy heti kasvaneina myyntimäärinä. Oikeudellisista viestintästrategioista ks. Bouthinon-Dumas, H., Cheynel, N., Karila-Vaillant, C. ja Masson, A., *Communication juridique et judiciaire de l'entreprise*, Larcier, 2015, s. 323–.

⁸¹ Ks. vastaavasti Bogdan, M., ”Regulation Brussels Ia and Violations of Personality Rights on the Internet”, *Nordic Journal of International Law*, nide 87, 2018, s. 219.

⁸² Tältä osin olen kaikella kunnioituksella eri mieltä näkemyksestä, jonka unionin tuomioistuin esittää tuomion 25.10.2011, eDate Advertising ym. (C-509/09 ja C-161/10, EU:C:2011:685), 46 kohdassa ja jonka mukaan ei ole aina teknisesti mahdollista selvittää varmasti ja luotettavasti, missä määrin tiedot ovat levinneet juuri tietystä jäsenvaltiossa, tai ainakin tämä näkemys on mielestäni vanhentunut. Internetsivustojen ylläpitäjät käyttävät nimittäin yleensä Google Analyticsin kaltaisia työkaluja hioakseen markkinointipolitiikkaansa. Näin kerätyt tiedot ovat eittämättä tietystä määrin likimääräisiä siltä osin kuin esimerkiksi jotkut käyttäjät voivat käyttää välityspalvelinta. Mainitut ylläpitäjät kuitenkin suosivat näitä työkaluja, mikä yleensä osoittaa, että markkinatoimijat pitävät niitä kaikesta huolimatta merkityksellisinä. Esimerkiksi Wikipedian mukaan Google Analytics on käytössä yli 10 miljoonalla sivustolla tai yli 80 prosentissa maailmanmarkkinoista. Tämä kyseisten välineiden käytöstä seuraava likimääräisyys ei nähdäkseni ole myöskään sen suurempaa kuin muissa kvantifiointimenetelmissä. Unionin tuomioistuin on joka tapauksessa sittemmin myöntänyt, että internetin käyttäjä on mahdollista geopaikantaa (ks. tuomio 24.9.2019, Google (Hakutulosten luettelosta poistamisen alueellinen ulottuvuus) (C-507/17, EU:C:2019:772, 73 kohta)).

⁸³ Asetuksen N:o 1215/2012 johdanto-osan 21 perustelukappaleessa todetaan, että asetuksella pyritään siihen, että rinnakkaiset oikeudenkäynnit saadaan mahdollisimman vähiin. Ilmaisun ”saada mahdollisimman vähiin” käyttö osoittaa, että tällainen mahdollisuus voi silti olla olemassa, etenkin jos se on välttämätöntä muiden kyseisen asetuksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Lisäksi mainitusta perustelukappaleesta ilmenee, että tämä tavoite on tarkoitus toteuttaa säännöllillä, joita sovelletaan vireilläoloon ja toisiinsa liittyviin kanteisiin.

⁸⁴ Ks. tuomio 7.3.1995, Shevill ym. (C-68/93, EU:C:1995:61, 31 kohta).

87. Ennen mosaiikkiperiaatteen hylkäämistä olisi joka tapauksessa varmistettava, ettei ole muita, vähemmän kauaskantoisia ratkaisuja kuin tällainen täydellinen suunnanmuutos oikeuskäytännössä. Tältä osin voi nimittäin olla vähemmän radikaalia yksinkertaisesti yhdistää mosaiikkiperiaate niin kutsuttuun kohdentamiskriteeriin, sellaisena kuin siitä säädetään unionin oikeudessa tietyillä aloilla.⁸⁵

88. Tämän kriteerin mukaan on niin, että jotta jäsenvaltion tuomioistuimet ovat toimivaltaisia, kyseisen sisällön on oltava saatavilla internetissä, mutta sen lisäksi julkaisu on täytynyt myös kohdentaa nimenomaisesti asianomaisen jäsenvaltion alueelle. Jos tätä kriteeriä sovellettaisiin, se auttaisi varmistamaan, että ainoastaan niiden jäsenvaltioiden tuomioistuimet, joihin julkaisu erityisesti kohdennettiin, olisivat toimivaltaisia asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohdan perusteella. Tämä mahdollistaisi – kyseisen säännöksen tavoitteiden mukaisesti – toimivaltaisten tuomioistuinten määrän pienentämisen ja tietyn oikeusvarmuuden takaamisen samalla kun varmistettaisiin, että tuomioistuinten ja riita-asian välillä on läheinen liittyminen, ja taattaisiin näin moitteeton lainkäyttö.

89. On totta, että unionin tuomioistuin hylkäsi yleisesti kohdentamiskriteerin soveltamisen 7 artiklan 2 alakohdan soveltamisen yhteydessä sillä perusteella, että toisin kuin asetuksen N:o 44/2001 15 artiklan 1 kohdan c alakohdassa (nykyisin asetuksen N:o 1215/2012 17 artiklan 1 kohdan c alakohta), asetuksen N:o 44/2001 5 artiklan 3 alakohdassa (nykyisin asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohta) ei vaadita, että kyseinen toiminta olisi ”suunnattu” asiaa käsittelevän tuomioistuimen jäsenvaltioon.⁸⁶

90. Voitaisiin kuitenkin huomauttaa ensinnäkin, että se, ettei asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohdassa säädetä tällaisen edellytyksen soveltamisesta, ei tarkoita, ettei tämä seikka voi olla merkityksellinen tietyissä erityisolosuhteissa sen paikkakunnan määrittämiseksi, jossa vahinko sattui. Voidaan esimerkiksi todeta, että tuomion Bolagsupplysningen ja Ilsjan 42 kohdassa unionin tuomioistuin viittaa siihen, että kyseessä ollut internetsivusto oli tarkoitettu tietyssä jäsenvaltiossa asuvien henkilöiden ymmärrettäväksi, mikä viittaa siihen, että unionin tuomioistuimen mukaan ainakin kunnianloukkausasioissa tiettyjen jäsenvaltioiden markkinoille kohdentaminen olisi otettava huomioon toimivaltaa määritettäessä.

91. Toiseksi, kun tarkastellaan tavaramerkkiloukkauksia, asetuksen (EY) N:o 207/2009⁸⁷ 97 artiklan 5 kohdassa – jossa vahvistetaan poikkeava toimivaltasääntö tavaramerkkiloukkausten osalta – ei viitata edellytykseen siitä, että jotta jäsenvaltion tuomioistuimet ovat toimivaltaisia, kyseisen internetsivuston toiminta pitää suunnata kyseiseen jäsenvaltioon. Määrittääkseen toimivaltaisen tuomioistuimen tällaisissa asioissa unionin tuomioistuin on kuitenkin äskettäin ottanut nimenomaisesti huomioon sen, että kyseessä ollut verkkosisältö – mainokset ja myyntitarjoukset – oli kuluttajien saatavilla tietyissä jäsenvaltiossa, minkä lisäksi se oli myös suunnattu näille kuluttajille.⁸⁸

⁸⁵ Ks. esim. tuomio 12.7.2011, L'Oréal ym. (C-324/09, EU:C:2011:474, 65 kohta); tuomio 21.6.2012, Donner (C-5/11, EU:C:2012:370, 27 kohta) ja tuomio 18.10.2012, Football Dataco ym. (C-173/11, EU:C:2012:642, 39 kohta).

⁸⁶ Tuomio 3.10.2013, Pinckney (C-170/12, EU:C:2013:635, 42 kohta) ja tuomio 22.1.2015, Hejduk (C-441/13, EU:C:2015:28, 33 kohta).

⁸⁷ Yhteisön tavaramerkistä 26.2.2009 annettu neuvoston asetus (EY) N:o 207/2009 (koodioitu toisinto) (EUVL 2009, L 78, s. 1). Kyseinen asetus on korvattu Euroopan unionin tavaramerkistä 14.6.2017 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) 2017/1001 (EUVL 2017, L 154, s. 1), jonka 125 artiklan 5 kohdan sanamuoto on pääosin sama kuin asetuksen (EY) N:o 207/2009 97 artiklan 5 kohdan.

⁸⁸ Tuomio 5.9.2019, AMS Neve ym. (C-172/18, EU:C:2019:674, 56 ja 65 kohta).

92. Kolmanneksi televisio-ohjelmien lähetystoiminnan yhteydessä Euroopan ihmisoikeustuomioistuin totesi tutkittuaan asetuksen N:o 44/2001 sisältöä, että Ruotsi oli rikkonut Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklaa sillä perusteella, että kun televisio-ohjelma, vaikka se olikin saatavilla Ruotsin ulkopuolella, oli tuotettu ruotsalaista yleisöä varten, Ruotsin olisi pitänyt taata henkilölle, joka väitti kyseisen ohjelman loukanneen kunniaansa, tehokas oikeussuojakeino kyseisen maan tuomioistuimissa.⁸⁹ Vaikuttaa siten siltä, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen mukaan valtion on tarjottava henkilöille, joiden kunniaa on loukattu, mahdollisuus nostaa kanne sen tuomioistuimissa pelkästään sillä edellytyksellä, että viesti on suunnattu siellä asuville henkilöille.

93. Edellä esitetty huomioon ottaen voidaan näin ollen katsoa, että kohdentamiskriteerin käyttö merkitsisi mahdollisesti vähemmän radikaalia muutosta unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä kuin se, että mosaiikkiperiaatteesta yksinkertaisesti luovutaan kokonaan. Sen etuna olisi myös sen välttäminen, että toimivaltaisia ovat toisen jäsenvaltion tuomioistuimet, jos kyseisen internetjulkaisun ja kantajalle sen seurauksena aiheutuneen väitetyn vahingon välillä oli vain hatara yhteys tai jos kantaja pyrkii opportunistisesti hyötymään siitä teknisestä seikasta, että julkaisu on julkaistu internetissä, varmistaakseen, että kannetta käsitellään hänen kannaltaan suotuisammalla paikkakunnalla. Lisäksi tällaisen kriteerin soveltaminen, jota ei nimenomaisesti suljeta pois asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohdassa, saattaisi hyvinkin merkitä sitä, että läheisyyden tavoite ja toimivaltaisten tuomioistuinten määrän vähentämistä koskeva tavoite ovat paremmin tasapainossa.⁹⁰

94. Kaiken kaikkiaan on näin ollen myönnettävä, että täydellisen ratkaisun etsiminen asiassa, jossa on kyse ylikansallisesta kunnianloukkauksesta, on hyödytöntä. Kokemus on osoittanut sen. Sekä mosaiikkiperiaatteen että yhden toimivaltaisen tuomioistuimen lähestymistapaan liittyvät omat hankaluutensa. Vuonna 1991 annetusta tuomiosta Shevill lähtien unionin tuomioistuin on kuitenkin kokonaisuutena tarkasteltuna valinnut mosaiikkiperiaatteen. Mielestäni ei voida todeta, että tämä periaate on niin selkeästi väärä tai epätyytyttävä, että siihen perustuvasta oikeuskäytännöstä olisi nyt luovuttava.

95. Katson joka tapauksessa, ettei nyt käsiteltävä asia ole oikea paikka ja aika unionin tuomioistuimelle ottaa kantaa siihen, olisiko mosaiikkiperiaate säilytettävä, olisiko sitä hiottava vai olisiko siitä jopa luovuttava. Pääasian oikeudenkäynnissä valittaja ei nimittäin väitä, että kyseinen sisältö merkitsee kunnianloukkausta, vaan se väittää, että kyse on sen sijaan Ranskan oikeuteen sisältyvästä teosta, josta käytetään nimitystä "dénigrement" ja joka on panettelua.⁹¹ Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ei myöskään näytä kyseenalaistavan tätä luokittelua.⁹²

⁸⁹ Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 1.3.2016, Arlewin v. Ruotsi (CE:ECHR:2016:0301JUD002230210).

⁹⁰ Ks. vastaavasti julkisasiamies Jääskisen ratkaisuehdotus Pinckney (C-170/12, EU:C:2013:400, 68 kohta).

⁹¹ Ranskan oikeudessa kyse on panettelusta, kun kilpailija levittää tietoa tarkoituksenaan häpäistä kilpailijansa, paitsi jos kyseinen tieto koskee yleisen edun mukaista asiaa ja perustuu riittävästi tosiseikkoihin ja jos tiedon ilmaisemisessa käytetään tiettyä hillintää. Ks. Griel, J.-P., "Entreprises – Le dénigrement en droit des affaires La mesure d'une libre critique", *JCP ed. G*, nro 19–20, 8.5.2017, doctr. 543 ja cass. com., 9.1.2019, nro 17-18350.

⁹² On toki niin, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa pyynnössään katsovansa, että 17.10.2017 annetussa tuomiossa Bolagsupplysningen ja Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766) annettua ratkaisua, joka koskee persoonallisuus oikeuksien väitettyä loukkaamista, voidaan soveltaa sopimattomaan kilpailuun, joka on seurausta väitetystä panettelevien lausuntojen levittämisestä internetfoorumeilla. Minä puolestani katson, että unionin oikeuden näkökulmasta on merkittävä ero siinä, esitetäänkö persoonallisuus oikeuksien loukkausta koskeva väite vai puhtaasti taloudellisten oikeuksien loukkausta koskeva väite.

96. Ranskan oikeudessa panettelu ei kuulu persoonallisuus oikeuksien loukkauksen soveltamisalaan, vaan se kuuluu pikemminkin vilpillistä kilpailua koskevien säännösten alaan.⁹³ Ranskan oikeudessa panettelu etenkin eroaa kunnianloukkauksesta siinä, että kunnianloukkaus edellyttää, että arvostelu on sen luonteista, että se vahingoittaa luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön kunniaa, arvoa tai mainetta, kun taas panettelusta on kyse, kun talouden toimijan tuotteet saatetaan julkisesti huonoon valoon riippumatta siitä, onko kyse kilpailijasta, tarkoituksena vaikuttaa asiakkaiden ostokäyttäytymiseen.⁹⁴

97. Nämä Ranskan oikeuden erityispiirteet eivät eittämättä *itsessään* vaikuta siihen, miten asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohtaa on tulkittava. Kantajan valinta tukeutua tähän teon nimikkeeseen eikä kunnianloukkaukseen tarkoittaa kuitenkin epäsuorasti mutta väistämättä sitä, että vahinko, johon vedotaan, on luonteeltaan puhtaasti taloudellinen.⁹⁵

98. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan on niin, että jos kyse on eri jäsenvaltioiden oikeudessa taattujen taloudellisten oikeuksien loukkaamisesta, näiden jäsenvaltioiden tuomioistuimet ovat toimivaltaisia käsittelemään jäsenvaltioidensa alueella aiheutunutta vahinkoa siltä osin kuin nämä tuomioistuimet pystyvät parhaiten yhtäältä arvioimaan, onko taloudellisia oikeuksia todellakin loukattu, ja toisaalta määrittämään, minkälaista vahinkoa on aiheutettu.⁹⁶

99. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä etenkin katsotaan, että vilpillistä kilpailua koskevan lainsäädännön rikkomista koskeva kanne voidaan nostaa minkä tahansa jäsenvaltion tuomioistuimissa, jos tehty teko aiheuttaa tai saattaa aiheuttaa vahinkoa asiaa käsittelevän tuomioistuimen tuomiopiirissä.⁹⁷ Tarkemmin ottaen silloin, kun markkinat, joihin kilpailua rajoittava käyttäytyminen vaikuttaa, sijaitsevat sen jäsenvaltion alueella, jossa vahinkoa väitetään tapahtuneen, on katsottava, että asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohdan soveltamista varten vahingon ilmenemispaikan on katsottava sijaitsevan tässä jäsenvaltiossa.⁹⁸

100. Siltä osin kuin panettelun tapauksessa markkinat, joihin se todennäköisesti vaikuttaa, ovat ne, joilla yhtäältä paneteltuja palveluja tarjotaan ja toisaalta panetteleva viesti oli saatavilla, katson, että pääasian oikeudenkäynnissä ranskalaisten tuomioistuinten olisi katsottava olevan toimivaltaisia, jos Gtflix Tv:llä tosiasiallisesti on huomattava määrä Ranskassa asuvia asiakkaita ja jos kyseiset viestit laadittiin ranskaksi tai englanniksi, sikäli kuin näitä kieliä ymmärtävien henkilöiden määrää asianomaisessa jäsenvaltiossa ei voida pitää merkityksettömänä.⁹⁹

⁹³ Unionin tuomioistuimen äskettäisestä oikeuskäytännöstä seuraa, että intressien keskukseen perustuva lähestymistapa koskee erityisesti tilannetta, jossa henkilö väittää persoonallisuus oikeuksiaan loukatun. Ks. vastaavasti tuomio 17.6.2021, Mittelbayerischer Verlag (C-800/19, EU:C:2021:489, 31 kohta).

⁹⁴ Lisäksi Ranskan oikeudessa panettelu voi myös tietyissä olosuhteissa merkitä määrävän markkina-aseman väärinkäyttöä. Cour d'appel de Paris'n (ylioikeus, Pariisi, Ranska) 18.12.2014 antama tuomio nro 177, Sanofi e.a. c. Autorité de la concurrence (RG No 2013/12370). Unionin tuomioistuin myös totesi 23.1.2018 antamassaan tuomiossa F. Hoffmann-La Roche ym. (C-179/16, EU:C:2018:25), että kahta kilpailevaa tuotetta myyvien kilpailijoiden välinen sopimus, jonka mukaan ne toimittavat tiettyjä harhaanjohtavia tietoja päätöksentekijöille, merkitsi tarkoitukseen perustuvaa kilpailunrajoitusta.

⁹⁵ Unionin oikeudessa sama teko voidaan luokitella eri tavoin ja siihen voidaan siten soveltaa eri sääntelyjärjestelmiä edellyttäen, että käytetyt luokitteluperusteet, näiden sääntelyjärjestelmien tavoitteet ja kullakin annettavan suojan ala ovat erilaisia. Ks. analogisesti tuomio 27.1.2011, Flos (C-168/09, EU:C:2011:29, 34 kohta).

⁹⁶ Ks. esim. tuomio 3.4.2014, Hi Hotel HCF (C-387/12, EU:C:2014:215, 39 kohta).

⁹⁷ Ks. vastaavasti tuomio 5.6.2014, Coty Germany (C-360/12, EU:C:2014:1318, 57 kohta).

⁹⁸ Tuomio 29.7.2019, Tibor-Trans (C-451/18, EU:C:2019:635, 33 kohta).

⁹⁹ Tutkimuksessa ”Eurobarometri – Eurooppalaiset ja heidän kielensä, 2012”, jonka TNS Opinion & Social teki komission koulutuksen, nuorisoasioiden, urheilun ja kulttuurin pääosaston, käännöstoimen pääosaston ja tulkkauksen pääosaston pyynnöstä, 34 prosenttia ranskalaisista vastasi ymmärtävänsä englanniksi käytävää keskustelua. Tällainen prosenttiluku on mielestäni riittävä, jotta voidaan olettaa, että ranskalaiset kuluttajat todennäköisesti ymmärtävät foorumilla, jolla vieraillee säännöllisesti ranskalaisia kuluttajia, englanniksi julkaistun viestin.

101. Tämä ratkaisu vastaa asetuksella N:o 1215/2012 tavoiteltuja ja sen johdanto-osan 16 perustelukappaleessa mainittuja päämääriä läheisyydestä ja moitteettomasta lainkäytöstä. Asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohdan nojalla toimivaltaisilla tuomioistuimilla – nimittäin pääasiassa kyseessä olevissa olosuhteissa kunkin asiakkaan, jonka saatavilla kyseiset julkaisut ovat todennäköisesti olleet ja joka on ymmärtänyt ne, asuinpaikkakunnan tuomioistuimilla – on katsottava olevan parhaat edellytykset arvioida, onko panettelu todellakin vaikuttanut näiden asiakkaiden ostokäyttäytymiseen.¹⁰⁰ Se vastaa myös ennakoitavuuden vaatimusta, koska minkä tahansa yrityksen, joka viittaa julkisessa sisällössä kilpailijaan, on odotettava, että kanne sitä vastaan voidaan nostaa useiden sellaisten jäsenvaltioiden tuomioistuimissa, joissa kyseinen oli tai on saatavilla ja joissa kyseisellä kilpailijalla on asiakkaita.

102. Lisäksi ja ennen kaikkea tätä ratkaisua tukee Rooma II -asetuksen johdanto-osan seitsemännessä perustelukappaleessa todettu toimivaltasäännön ja sovellettavaa lakia käsittelevien välineiden tulkinnan johdonmukaisuutta koskeva vaatimus.¹⁰¹ Vaikka kunnianloukkaukseen sovellettavia lainvalintasääntöjä ei ole yhdenmukaistettu, Rooma II -asetuksella yhtenäistetään vilpillistä kilpailua koskevia lainvalintasääntöjä.¹⁰²

103. Silloin, kun vilpillinen kilpailu vaikuttaa ainoastaan yksittäisen kilpailijan etuihin – kuten nyt käsiteltävässä asiassa –, sovelletaan Rooma II -asetuksen 6 artiklan 2 kohdan mukaan kyseisen asetuksen 4 artiklassa vahvistettua yleissääntöä¹⁰³ eli sen maan lakia, jossa vahinko aiheutuu.¹⁰⁴

104. Edellä esitetyn perusteella katson, että ranskalaiset tuomioistuimet ovat toimivaltaisia, jos osoitetaan, että Gtflex Tv:llä on Ranskassa huomattava määrä asiakkaita, joiden saatavilla kyseessä oleva julkaisu tai kyseessä olevat julkaisut todennäköisesti on tai ovat ja jotka todennäköisesti ymmärtävät sen tai ne. Näiden tosiseikkojen arvioiminen on kansallisen tuomioistuimen tehtävä.

¹⁰⁰ Ks. vastaavasti tuomio 29.7.2019, Tibor-Trans (C-451/18, EU:C:2019:635, 34 kohta) ja tuomio 24.11.2020, Wikingerhof (C-59/19, EU:C:2020:950, 37 kohta).

¹⁰¹ Ks. vastaavasti tuomio 5.7.2018, flyLAL-Lithuanian Airlines (C-27/17, EU:C:2018:533, 41 kohta); tuomio 29.7.2019, Tibor-Trans (C-451/18, EU:C:2019:635, 35 kohta) ja tuomio 9.7.2020, Verein für Konsumenteninformation (C-343/19, EU:C:2020:534, 39 kohta).

¹⁰² Vaikka Rooma II -asetuksessa ei määritellä vilpillisen kilpailun käsitettä, sen johdanto-osan 21 perustelukappaleessa todetaan, että ”lainvalintasäännön olisi suojattava kilpailijoita, kuluttajia ja suurta yleisöä yleensä sekä varmistettava markkinatalouden moitteeton toiminta. Liittyä sen maan lakiin, jonka kilpailutilanteeseen tai kuluttajien yhteisiin etuihin asia vaikuttaa tai saattaa vaikuttaa, yleensä toteuttaa nämä tavoitteet”. Lisäksi, koska unionin säännöksiä ja määräyksiä on tulkittava kansainvälisen oikeuden mukaisesti, on korostettava, että Pariisin yleissopimuksessa edellytetään, että kyseisen yleissopimuksen sopimuspuolet, joihin kaikki unionin jäsenvaltiot kuuluvat, takaavat tehokkaan suojan vilpillistä kilpailua vastaan, joka käsittää – kyseisessä yleissopimuksessa tarkoitettut – ”väärät väitteet liiketoiminnassa, jotka ovat omiaan vähentämään luottamusta kilpailijan liikelaitokseen, tavaroihin tai teolliseen tai kaupalliseen toimintaan”. Nämä kaksi seikkaa huomioon ottaen on katsottava, että Rooma II -asetuksessa tarkoitettu vilpillisen kilpailun käsite sisältää panettelun.

¹⁰³ On totta, että kyseisessä säännöksessä säädetään 6 artiklan 1 kohdassa, jonka mukaan ”sopimukseen perustumattomaan velvoitteeseen, joka johtuu vilpillisestä kilpailusta, sovelletaan sen maan lakia, jonka kilpailutilanteeseen tai kuluttajien yhteisiin etuihin asia vaikuttaa tai saattaa vaikuttaa”, vahvistettua sääntöä koskevasta poikkeuksesta. Tämä poikkeus tarkoittaa kuitenkin ymmärtääkseni sitä, että sen on tarkoitus etenkin mahdollistaa tarvittaessa kyseisen asetuksen 4 artiklan 2 ja 3 kohdassa vahvistettujen erityissääntöjen soveltaminen. Ks. Wautlet, P., ”Concurrence déloyale et actes restreignant la libre concurrence”, *R.D.C.*, 2008/6, kesäkuu 2008, s. 512. Monissa tapauksissa näiden kahden säännön soveltamisen lopputulokset eivät siten eroa toisistaan, koska markkinat ovat usein se paikka, missä vahinko aiheutuu. Lisäksi kyseisen asetuksen johdanto-osan 21 perustelukappaleen mukaan 6 artiklan 1 kohdan erityissääntö ei ole poikkeus 4 artiklan 1 kohdan, johon 6 artiklan 2 kohdassa viitataan, yleissäännöstä vaan pikemminkin sen selvennys.

¹⁰⁴ Vahingon aiheutumispaikan määrittämiseksi huomioon otettava vahinko on välitön vahinko, kuten kyseisen asetuksen johdanto-osan 16 perustelukappaleesta ilmenee. Ks. tuomio 10.12.2015, Lazar (C-350/14, EU:C:2015:802, 23 kohta).

V Ratkaisuehdotus

105. Koska vaatimus tietojen oikaisemisesta ja tiettyjen sisältöjen poistamisesta voidaan esittää ainoastaan vastaajan kotipaikan tuomioistuimissa tai kausaaliyhteydessä olevan tapahtuman paikkakunnan tuomioistuimissa tai sen paikkakunnan tuomioistuimissa, joissa vaatimuksen esittäjän intressien keskus on, ehdotan, että ennakkoratkaisukysymykseen vastataan seuraavasti:

Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 12.12.2012 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 2 alakohtaa on tulkittava siten, että kantaja, joka vetoaa vilpilliseen kilpailuun, joka koostuu panettelevien lausuntojen levittämisestä internetissä ja joka vaatii sekä tietojen oikaisemista että tietyn sisällön poistamista ja korvausta siitä aiheutuneista aineettomasta ja taloudellisesta vahingosta, voi nostaa kanteen tai vaatia korvausta kunkin sellaisen jäsenvaltion tuomioistuimissa, jonka alueella internetissä julkaistu sisältö on tai oli saatavilla, ainoastaan kyseisen jäsenvaltion alueella aiheutuneesta vahingosta. Jotta näillä tuomioistuimilla kuitenkin on vaadittava toimivalta, kantajan on voitava osoittaa, että sillä on huomattava määrä asiakkaita kyseisellä alueella ja että kyseinen julkaisu on todennäköisesti ollut heidän saatavillaan ja he ovat ymmärtäneet sen.